Jaargang 33 - December 2016 - Nummer 65

Over . . . Sliedrecht

Naeltwijck *Lockhorst* *Niemants Vrient*

Historische Vereniging Sliedrecht

Toen: Scheepswerf van Rees

Inhoudsopgave

- Van de voorzitter 1
- Oplossing Rebus 2
- Dirk Boon, machinist op de watertoren 3
- Nieuw Ziekenfondskantoor (krantenartikel uit 1981) 7
- ‘t Ontstaon van de Periodiek 8
- De geschiedenis van het Griendencollege 9
- Gedicht: Gedachten als je ouder wordt 12
- De vierschaar: diverse uitspraken 13
- IKEA Sliedrecht, 1978-2006 17
- Werknemers Van Rees / De Klop gaan verhuizen (krantenartikel uit 1981) 20
- De leeuw van Crayestein boven water en iets over het kasteel aan de Merwede 21
- Workshop ‘Zoeken in de digitale Periodieken’ 28
- Over Boeren en Bestuurders (1650-1750) 29
- Plannen voor een monument achter in de Merwestraat (krantenartikel uit 1981) 33
- Sliedrechtse sage 34
- Alte kameraden: halve eeuw op de knoppen 35
- De klok horen luiden . . . 38
- Notulen van de Algemene Ledenvergadering gehouden op 25 januari 1982 39
- Wout van Rees over zijn werk als expert op het gebied van baggermateriaal 40
- Sliedrechtsche post, anno 1920 43
- Werkgroep bebouwing-synagoge 44
- Sliedrechts Israel: Joods leven in een klein baggerdorp 45
- Gedicht: Baanhoekbrug 50

De volgende periodiek verschijnt in juli 2017
Kopij graag aanleveren **voor 1 mei 2017**

Van de voorzitter

Voorwoord
December, de sluitmaand van het jaar en met het nieuwe jaar alweer in zicht.
Deze sfeervolle maand brengen wij gewoonlijk als gezin en vrienden met elkaar in vrede door. Zelden staan we dan stil dat dit ook anders kan, getuige de ellende elders op de aarde, denk aan onder andere aan Syrië.
Het is nu 71 jaar geleden dat ook wij in oorlog leefden en nog steeds leven er mensen die dit allemaal bewust meegemaakt hebben. Twee jaar terug waren wij met enkele vrienden tussen kerst en nieuwjaar in Polen. Daar bezochten wij het kamp Auschwitz-Birkenau. Laten wij hopen dat deze verschrikkingen ons nooit meer overkomen. Vrijheid is een groot goed, wee het land dat zijn vrijheid prijsgeeft. Voor het volgend voorjaar hopen wij aan deze oorlogstijd een avond te wijden.

Het afgelopen jaar is weer een mooi jaar geweest met vele activiteiten.
Zo hebben wij een drietal mooie lezingen achter de rug, bezochten wij Muiden en het eiland Pampus.
Met de besturen van de HVS en die van de Heemkundige Kring uit Katerlee, Lichtaart en Tielen in België is een goede band ontstaan. Wij zijn met een bus vol leden op een warme zaterdag in september daar op bezoek geweest. Een bijzonder leuke ontmoeting en iedereen had het prima naar zijn zin. Naast aparte lezingen aan scholen en verenigingen stonden wij ook weer op de Late Summer Fair. Als bestuur merken wij dat er steeds meer vragen en verzoeken tot de HVS komen.

Deze vragen worden grotendeels door vrijwilligers van de werkgroepen uitgezocht en beantwoord.
Met deze werkgroepen gaat het overigens prima, hoewel er altijd plaats is voor nieuwe vrijwilligers.
Wie heeft er zin in? U bent van harte welkom.

U leest in deze decemberuitgave de oplossing van de rebus en een verhaal over Dirk Boon, machinist op de watertoren. Ook leuk om te lezen is het ontstaan van het Periodiek.
Ooit wel eens gehoord van de leeuw van Crayestein?
Ikea, in 1978 te Sliedrecht als eerste in Nederland begonnen; hoe is dat destijds gegaan?
U leest over een Sliedrechtse sage, over de accordeonclub Alte Kameraden, en hoort de klok mogelijk luiden.
John Nederlof schrijft over boeren en bestuurders, en we halen wat krantenartikelen uit 1920 en 1981 voor de dag. Bij elkaar weer een heel Periodiek vol, aangevuld met een tweetal gedichten.

Rest mij u goede dagen en veel leesplezier toe te wensen; onze redacteurs hebben er in hun uiterste best voor gedaan.

Peter Bons
Voorzitter

Oplossing rebus

Op de rebus in het vorige Periodiek (op blz. 50) hebben maar weinig mensen gereageerd.

De rebus was de volgende:

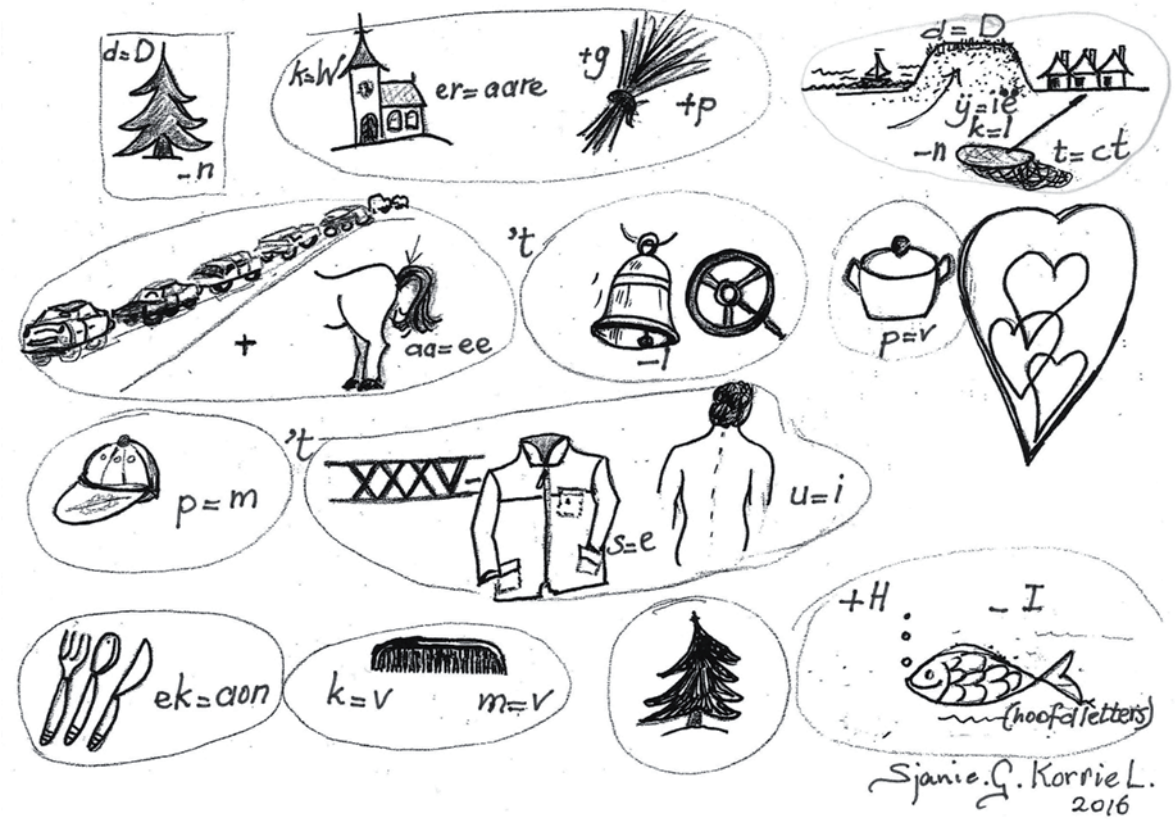

De oplossing is:
De waarekgroep Diëlect filesteert ’t bestuur van harte met ‘t 35-jaerig bestaon van den HVS.

De winnaar, na loting is Piet van den Berg, Jacob Catsstraat 4f in Sliedrecht,
die een gratis jaarlidmaatschap over 2017 ontvangt.

Dirk Boon, machinist op de watertoren

Wout van Rees

In het kader van de fototentoonstelling over Wijk A in januari 2016 ben ik erachter gekomen dat de woning A 238, thans Rivierdijk 124, de dienstwoning is geweest van de machinist van de watertoren.

A 238 was de dienstwoning van de watertoren-machinist

Zoekende naar de bewonersgeschiedenis van dit pand hebben hier o.a. gewoond de machinisten Gijs Maasland (van 1959-1965) en daarna Dirk Boon.
Van de huidige bewoners, de fam. W. Meerkerk, kreeg ik te horen dat de heer Boon 90 jaar is en dat hij in Sliedrecht woont en wel in de Hof van Sliedrecht. Ik heb contact met hem gezocht en ben bij hem op 19 november 2015 op bezoek geweest om te horen hoe het er allemaal aan toeging daar op het watertorenterrein, bekend onder de naam ‘De Zaoi’.

Dirk Boon vertelt:
Ik ben geboren op 20 augustus 1925 in Hardinxveld en ben in 1949 getrouwd met Johanna (Jo) Sekema. Omdat ik werkzaam was bij het waterleidingbedrijf in Gorkum zijn wij na ons trouwen daar gaan wonen. In 1955 zijn wij naar Hillegom verhuisd, omdat ik daar een functie kon krijgen als chef-machinist bij het waterleidingbedrijf. In 1965 zijn wij naar Sliedrecht gekomen om daar als chef-machinist te gaan werken als opvolger van Gerrit Maasland. Wij kwamen toen te wonen in de dienstwoning van het waterleidingbedrijf op A 238. Dit huis stond buitendijks recht tegenover de watertoren en via een bruggetje over het Zaaigat had ik een directe verbinding met de watertoren.

Het bruggetje over het Zaaigat

In 1975 is het Sliedrechtse waterleidingbedrijf opgeheven en ben ik bij de Inspectie gaan werken, die toezicht hield op alles wat met de waterleiding te maken heeft, zoals o.a. de hygiëne en de wateraansluitingen bij met name de bedrijven, die slordig omgingen met de aansluitingen. In 1985 ben ik met pensioen gegaan. In 1975 heb ik overigens de dienstwoning in Sliedrecht gekocht, waar ik tot het jaar 2000 gewoond heb. Daarna heb ik 15 jaar in Hardinxveld-Giessendam gewoond en ben ik in augustus 2015 verhuisd naar de Hof van Sliedrecht.

Nu ga ik wat vertellen over het waterleidingbedrijf in Sliedrecht.

De watertoren met de dienstgebouwen en zelfs een bunker

De werking van de watertoren
De watertoren heeft een hoogte van 32,50 m. en het waterreservoir bovenin de toren heeft een inhoud van 250.000 L.
Rondom de watertoren stonden diverse kleine gebouwen, waar de machinekamerinstallaties en de filters in hebben gestaan; in de toren zelf stonden onderin de nafilters.

Op het watertorenterrein waren 6 putten, ook wel bronnen genoemd, geboord om het water op een diepte van 30,-- m. uit de grond te halen; ook in het weiland bij de binnendijkse gelegen boerderij van Maat was een aantal putten geboord om het water uit de grond te halen.
In deze putten hingen pompen, die in mijn tijd elektrisch werden aangedreven, om het vervuilde water naar de filters te transporteren.
Allereerst kwam het opgezogen water in de beluchtingsruimte, waar zuurstof aan het water werd toegevoegd, waardoor het water ging uitvlokken en vervolgens zakte dit water door een filterbed van zand en grint, waarin het water ontijzerd werd; het vervuilde roestige water werd in dit bed opgevangen in een goot en afgevoerd naar de rivier; het reine water zakte vervolgens in een kelder, vanwaar het via een aantal nafilters opgepompt werd naar het reservoir bovenin de watertoren.

Vanuit het reservoir van de toren werd het reine water met een hogedrukpomp getransporteerd naar de huizen in Sliedrecht en Giessendam; omdat Baanhoek heel erg ver lag, stond er bij de brandweerkazerne een tussenstation om het water verder te pompen.

Wat deden wij als machinisten?
Behalve mijn persoontje waren er ook hulp- en reservemachinisten, zoals Gelderblom en Barendrecht, die het onderhoud uitvoerden aan de installaties:

- Het filterbed van zand en grint moest regelmatig schoongespoeld worden omdat daar veel ijzerresten in achter bleven met als gevolg dat tijdens het spoelen er alles bruin uitzag door het roestige water.
- De pompen hadden regelmatig een onderhoudsbeurt nodig.
- Alle draaiende onderdelen moesten gesmeerd worden.
- De filters moesten vaak schoongemaakt worden, want de hygiëne kwam op een steeds hoger peil te staan.
- Het terrein moest onderhouden worden, vooral ook omdat er nogal eens overlast was van de jeugd, die er vaak een potje van maakte op het terrein.

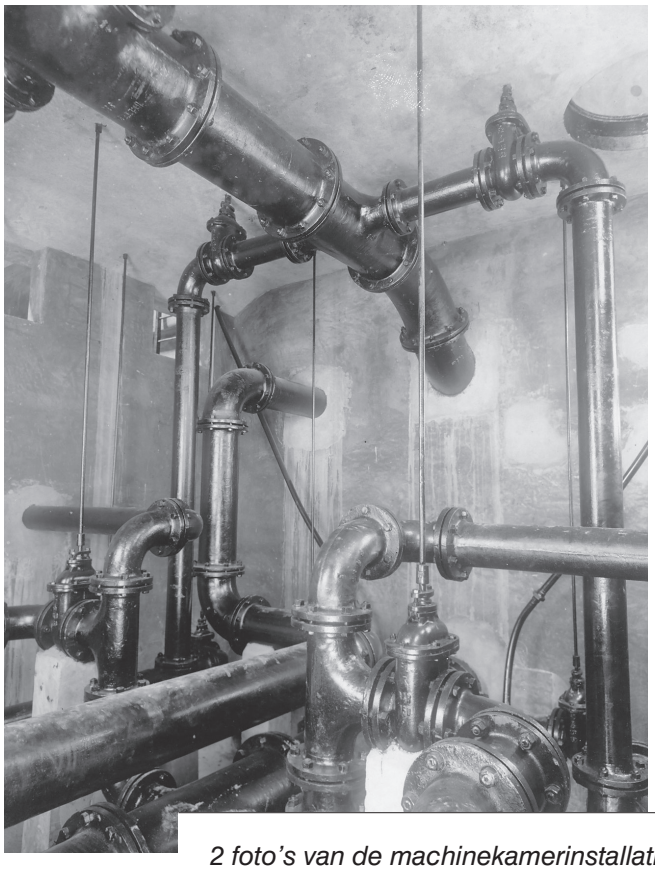

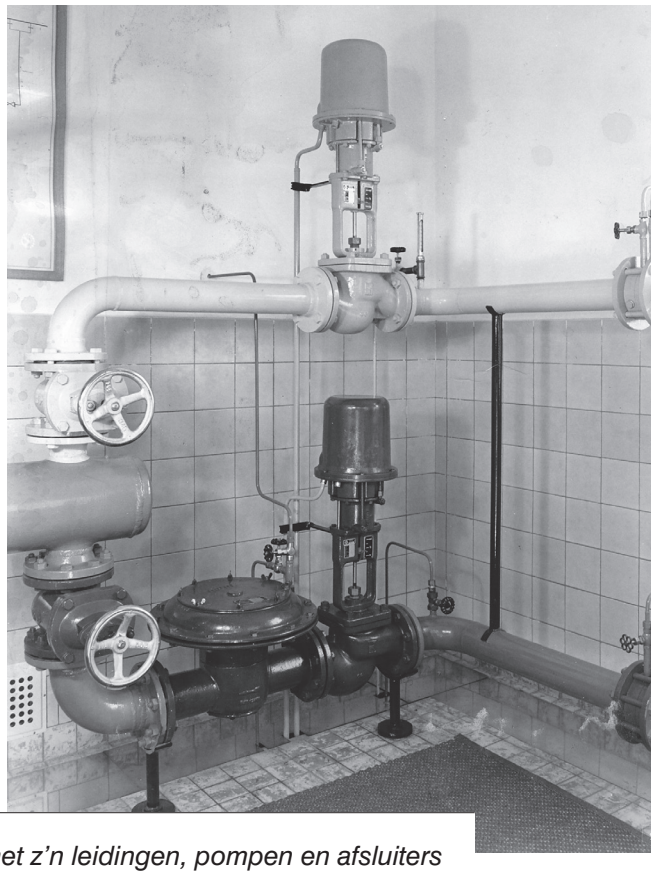

2 foto’s van de machinekamerinstallaties met z’n leidingen, pompen en afsluiters

De aansluitingen naar en in de huizen
Vroeger hadden de mensen een abonnement op het water en konden zij onbeperkt water aftappen. Het kwam nogal eens voor dat er vanuit een woning met een abonnement aftakkingen gemaakt werden door de bewoners zelf naar de buren. Dit kwam aan het licht toen er in de jaren ‘60 van de vorige eeuw watermeters in iedere woning geplaatst werden en kwamen de installateurs soms een wirwar aan leidingen tegen die links en rechts ergens naar toe gingen.
Het waterleidingbedrijf draaide 7 dagen in de week, maar ’s maandags moest de grote pomp bijgezet worden om te zorgen dat er voldoende druk in de leidingen bleef, omdat het wasdag was en er dus veel water verbruikt werd.
In de wintertijd, als het vroor, hadden we gelukkig op het terrein geen last van bevroren leidingen omdat het water altijd in beroering was, ook in het reservoir.

Einde van het Sliedrechtse waterleidingbedrijf
1975 was het jaar waarin het Sliedrechtse waterleidingbedrijf gesloten werd, omdat inmiddels fusies hadden plaats gevonden tussen diverse bedrijven; na allerlei tussenstappen zit nu het hoofdkantoor in Gouda en heet ons waterleidingbedrijf Oasen.
Omdat in het reservoir nog een enorme plons water zat, heb ik in 1975 de toren leeg laten lopen door een afsluiter open te draaien, die het water in het Zaaigat liet stromen.
Het was heel stil in de ruimte waar ik stond, want geen pompen draaiden meer en ik hoorde het ruisen van het water in de afvoerleiding; opeens hoorde ik een enorm lawaai in het leidingsysteem; ik schrok ervan. Het was de lucht in de kolk, zoals je dit ook hoort als je thuis de aanrecht leeg laat lopen, maar dan veel en veel harder. Ik was hier zo van onder de indruk dat ik ’s avonds onderstaand rijm heb gemaakt. ■

Stil sta ik met mijn grijze kop te staren
en vraag mij af wat ik toch fout deed of verkeerd
dat men mij blijkbaar niet meer kan waarderen
dat heeft mijn stenen hart toch wel bezeerd.

‘k Heb je gelaafd, jou met je grijze haren
toen je nog baby was en op je moeders schoot
nog droomde, ja waar blijven toch de jaren
nu is mijn kop zo hol als was hij dood.

Sinds 1888 gaf ik je te drinken
duizenden liters stroomden door mijn kop
heel ’t baggerdorp kan daar wel in verzinken
maar nu is dan mijn laatste druppel op.

Men heeft mij van mijn vracht verlost die ik in liefde torste
een vreemde toren voert nu jullie water aan
maar niemand kan vermoeden wat het kostte
toen ik de laatste druppel door mijn lichaam voelde gaan.

Nu ben ik oud en afgedankt, dat kan gebeuren
zo komt voor ieder van ons eens de tijd dat hij moet gaan;
één vraag nog en dan zal ik niet meer zeuren
laat mij toch nog een poosje aan het Zaaigat staan.

Nieuw Ziekenfondskantoor in 1981

de dordtenaar
28. 11. 81

Fonds opent kantoor

Van een onzer verslaggevers

SLIEDRECHT — Aan de P.C. Hooftlaan in Sliedrecht is gistermiddag het gloednieuwe kantoor van het ziekenfonds Sliedrecht en omstreken in gebruik genomen. De verhuizing vanuit het gebouw aan de Rembrandtlaan had al enkele weken geleden plaatsgevonden.

"Sommigen hadden moeite om afscheid te nemen van dat gebouw. Het feit dat de medewerkers bijna bij elkaar op schoot zaten, was niet voor iedereen bezwaarlijk", zei voorzitter J.C. Lanser gisteren.

Het nieuwe gebouw heeft zes miljoen gulden gekost. Als voorwaarde was gesteld dat het kantoor ook voor andere bedrijven geschikt moet zijn. Dit in verband met de op handen zijnde fusies van ziekenfondsen en de mogelijke nieuwbouw van kantoren.

"Zo'n gebouw als dit moet vijftig jaar mee, maar ik denk niet dat het ziekenfonds Sliedrecht dan nog in deze vorm bestaat", zei directeur Kuipers. De openingshandeling werd gisteren verricht door H. Nieuwendorp die onlangs veertig jaar in dienst was bij het ziekenfonds.

Het gebouw is toegankelijk voor rolstoelpatiënten. Op de tweede verdieping houdt de vereniging Grote Rivieren kantoor.

Deze vereniging houdt zich bezig met advisering en statistisch werk voor de ziekenfondsen Sliedrecht, Dordrecht en Zwijndrecht en was voorheen in Dordrecht gevestigd.

‘t Ontstaon van het Periodiek

Macky van Leeuwen-de Jong

De mêêstes van jullie zalle d’r nie bij stil staon hoe of dà zô’n Periodiek gemaokt wordt, wat ‘r, zô gezeed, an veraf gaot. Om te beginne mò Wout genogt stuksies hebbe om ze te vulle. Dà’s al ‘n hêêle puzel. Hier en daer leure om wà geschreve te krijge. Daernae het ie ‘n hortie de tijd om aalles te verwaareke, bijgestaon deur de aandere redacsieleeje en ‘n aantal taolgeleerdes. Dan gaot ie naer drukkerij De Waerd, waer ‘t gehêêl vurrem wor gegeve. Jan haolt in die tussentijd bij Gijze de nôôdige emveloppe mè kleefstrippies. As tie gedrukt is, worre dôôze vol bij de femilie van Lêêuwe gebrocht. Bij Janne en Gerries voor aalle duidelijkhaaid.
Dan wordt ‘t tijd voor ‘t inpakwaarek. Dien afspraok wor aaltijd ruimschôôts van tevore gemaokt, want bejaerdes hebbe in d’n aerd nie veul tijd hee, vinge ze. Ik gaot dan naer de Nachtegaollaon om onder ‘t genot van ‘n baksie en ‘n koeksie van ‘n goejen bakker, met heullie, aalle emveloppies te vulle, zô’n 600. Dà’s ‘n hêêl karrewaai, mor we zijn zôô op mekaor ingespeuld, dà me mêêstal binnen ‘n uur of drie klaor zijn, en ‘t is nog gezellig ok. Aalle strippies die van de emveloppe komme, magge me van Gerries op de grond gooie, ze veeg ommers aalles op azze we klaor zijn.
Jan gaot dan de vrijwilligers verblije met d’n ôôgst die in de gemêênte wor rondgebrocht. Ok daer mò je nie lichies over denke. ‘k Had in ‘n goejigen boi gezeed dà’k wel rempleçant wou weze voor de wijk waer ‘k gekipt en gebroejd ben. D’n Ouwe uibraajing zôôgezeed. ‘t Was al gaauw zô wijd. Lekker overaal binne glure, langs m’n geboortehuis lôôpe en hier en daer is ‘n baksie doen, doch ik. Omdat die dinger nogaal zwaer zijn, ka je nie, zôôas bij de Nieuwsbrief, d’n hêêle staopel, ‘k had ‘r verempeld 73, in êêne keer draoge. Vedder wis ‘k nie waer de nommers van sommige straete begonne.
Bij ‘t eerste adres dà voor ‘n baksie i m’n hôôd had, was niemand thuis. Toe doch ‘k, ik gao naer de tuin van Bellevue, mor daer sting nog gêên zonnechie, dus vedder over de Singel gelôôpe, toe ‘k inêêns hoorde roepe en wier ‘k bij de femilie Vermaos uitgendigd om lekker wà te drinke. Dà gong d’r wel in. ‘k Hè m’n aaige trouwes ‘t aopezuur gezocht naer d’n Ôôstebrugstraet. D’n Ôôsterstraet kon ‘k wel vinge en ‘k had d’n emvelop al haalef deur d’n brievebus gedouwd, toe ‘k zag dat ‘t de verkeerde straet was. Ik doch, hoe kan mijn dà nou overkomme as echte Slierechter. Wà me ok nog zwaer viel, dà sommige brievebusse haalef verschole tusse de struike zatte, nie brêêd genogt wazze, of ‘n zôôgenaomden borstel d‘r achter hadde zitte, waerdeur ‘t aamel nie soepeltjies verliep.
‘k Ben twêê keer op pad gewist mè die dinger, ‘t zwêêt liep langs m’n rug. ‘t Leste wà ‘k nog mos doen, was de emveloppe voor buite Slierecht poste. ‘k Zou onderlest voor Janne de emveloppe naer de bezurregers brenge. ‘k Hè m’n tank leeg gereeje. ‘n Paor keer de weg gevraegd, wat dan wel weer leuke gespreksies opleverde. ‘k Hè wel ‘n Tomtommechie, mor ‘k doch dà ‘k m’n geboortedurrep op m’n duimpie kon. ‘k Hè straete gezien waervan ‘k nie wist dà ze bestonge. ‘t Is wel aamel voor ‘t bakkertie gekomme hoor. Sommige bezurregers zeeje toe ze mijn zagge: “Doe Jan ‘t nie meer? Jij hiet tò nie Van Lêêuwe?” Waerop ‘k zee: “Bèjaot, mor dà’s tevaallig!”
Op naer de volgende uitgaoves, want ‘k blijf meedoen, aanders krij ‘k ommers gêên spekelaospoppie! ■

De geschiedenis van het Griendencollege

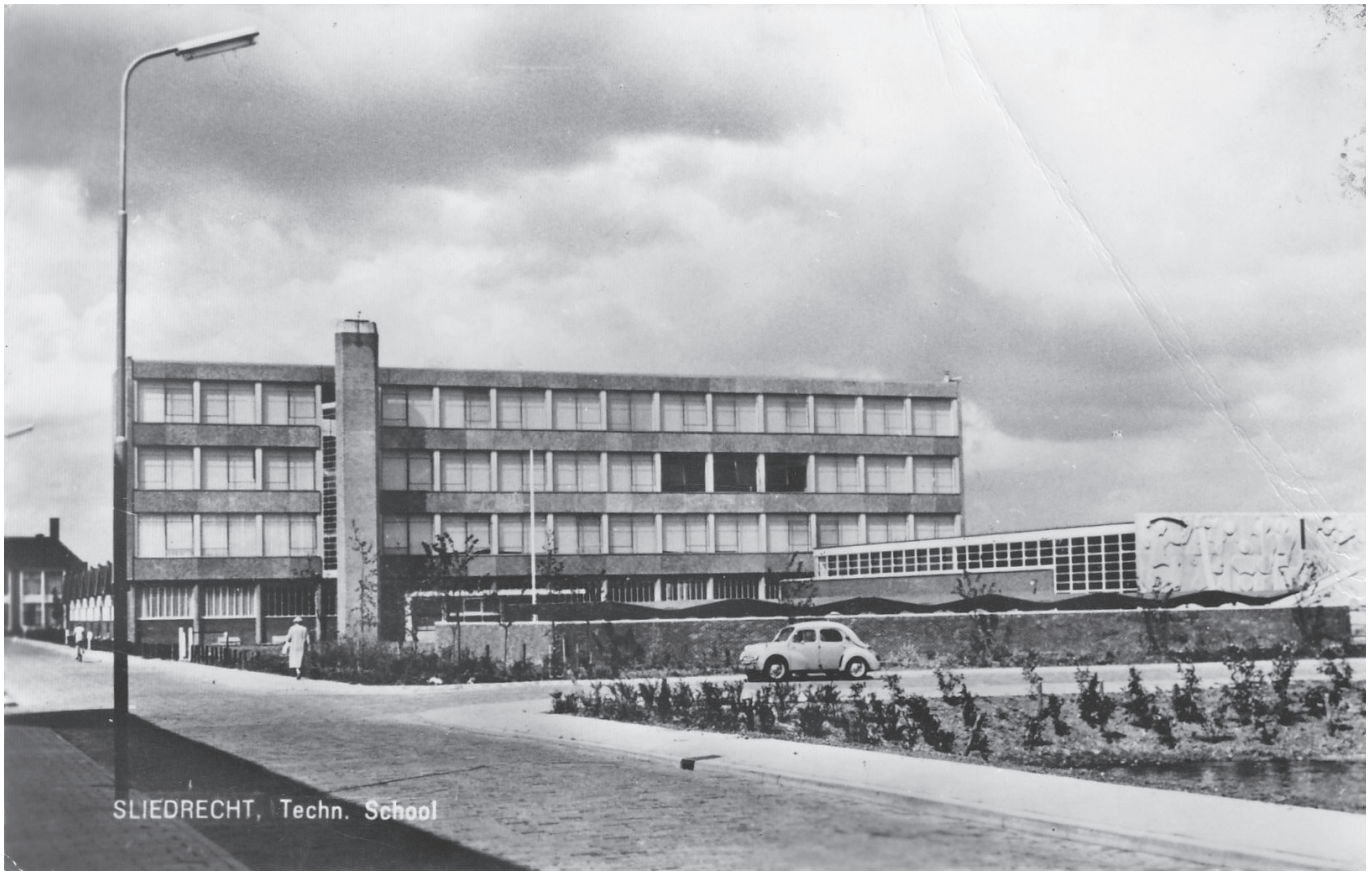

De door het Nut gestichte Vakschool voor meisjes is tot 1938 gehuisvest geweest in de voormalige School III aan de Dijk, later gebouw De Korf. Van hier verhuist deze school naar een plek aan de Boslaan. De plaats van de Vakschool voor meisjes wordt dan vervolgens ingenomen door de jongens van de Ambachtschool.

De Burgemeester Poppingschool wordt op 31 maart 1941 geopend. De officiële stichtingsdatum staat op 1 april 1941. Omdat het Ministerie van Onderwijs destijds als voorwaarde om subsidie te krijgen gesteld had dat de Ambachtsschool en de Nutsvaktekenschool van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen moesten fuseren. Initiatiefnemers om te komen tot de nieuwe Ambachtsschool waren de heren Burgemeester H. Popping en B. van Rees.

1941 Aanstelling B. van Rees als directeur.
1960 De nieuwbouw aan de Prof. Kam. Onneslaan wordt in gebruik genomen.
1968 De nieuwe Wet op het Voortgezet onderwijs, de zgn. Mammoetwet treedt in werking.
1974 Aanstelling directeur A. de Snoo.
1980 Fusie met de LHNO-school De Boschwiel.
1983 De aanvraag voor toewijzing van een LEAO wordt door het Ministerie akkoord bevonden. De Prinses Ireneschool aan de Thorbeckelaan wordt tijdelijk als dependance in gebruik genomen.
1990 Uitbreiding schoolgebouw met een lokaal Groothuishouding annex restaurant. Aanstelling directeur T.J. van Zessen.
1993 Fusie met de openbare Erasmus MAVO. Invoering van de basisvorming.
1995 Fusie met de PC MAVO, Da Costa. De nieuwe naam van de school wordt Scholengemeenschap De Grienden.
1997 Uitbreiding schoolgebouw met een noordvleugel, w.a. docentenkamer etc. Beide gebouwen van de MAVO’s aan de Valkweg en Oostweg worden afgestoten.

1999 Interne renovatie van het schoolgebouw. Er verdwijnen enkele muren!
Nieuwe Wet WVO: Scholen met MAVO en VBO in huis worden VMBO genoemd.
2001 Aanstelling directeur J.M. van de Voort.
2002 De nieuwe naam van de school wordt Griendencollege.
2005 Op 22 april worden de aula, het lokaal Groothuishouding/restaurant en de gymzaal met kleedruimten door brand verwoest.
2008 De praktijkruimte uit 1960 wordt afgebroken. Bouw van een nieuwe vleugel annex zorgwoningen en een uitgebreide interne renovatie van het schoolgebouw.
2009 Op 5 februari opent Minister Maria van der Hoeven het hernieuwde schoolgebouw.
2011 Aanstelling interim directeur J. Priem.
Aanstelling directeur E. van Noordenne.
2013 Aanstelling directeur C. van Delen. ■

Leerlingen van de Meisjesvakschool

Een leerling van de Ambachtschool

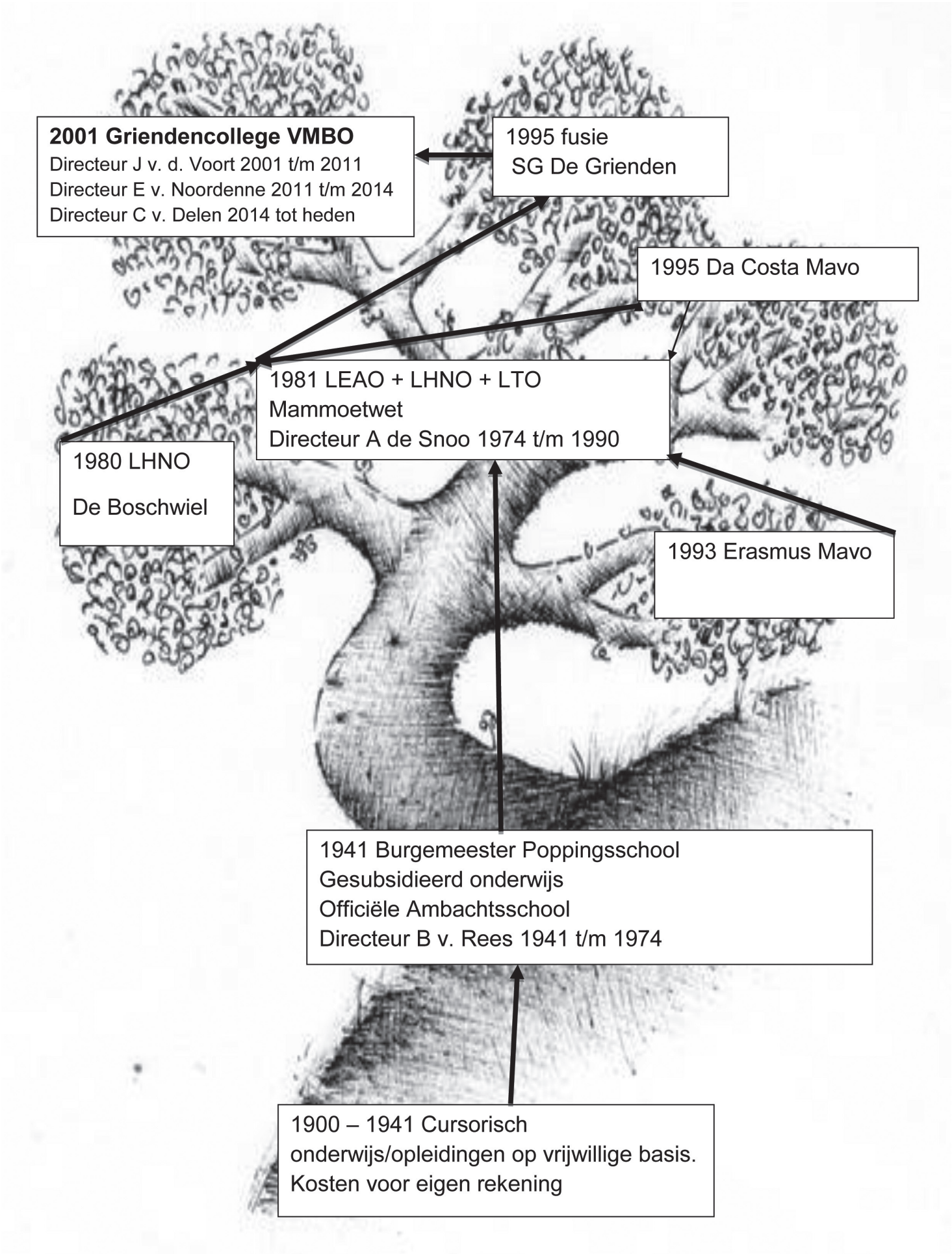
2001 Griendencollege VMBO
Directeur J v. d. Voort 2001 t/m 2011
Directeur E v. Noordenne 2011 t/m 2014
Directeur C v. Delen 2014 tot heden
1995 fusie
SG De Grienden
1995 Da Costa Mavo
1981 LEAO + LHNO + LTO
Mammoetwet
Directeur A de Snoo 1974 t/m 1990
1980 LHNO
De Boschwiel
1993 Erasmus Mavo
1941 Burgemeester Poppingsschool
Gesubsidieerd onderwijs
Officiële Ambachtsschool
Directeur B v. Rees 1941 t/m 1974
1900 – 1941 Cursorisch
onderwijs/opleidingen op vrijwillige basis.
Kosten voor eigen rekening

Gedachten als je ouder wordt

Met mij is totaal niets aan de hand
Ik ben nog zo fit van lijf en verstand
Wel wat artrose in mijn heup en knie
Als ik me buk is het net of ik sterretjes zie.
Mijn pols iets te snel, mijn bloeddruk te hoog,
maar ik ben nog fantastisch goed, zo op het oog.

Met de steunzolen die ik heb gekregen,
loop ik buiten langs ’s Heren wegen.
Kom ik weer in de winkels en op het plein,
wat heerlijk om zo gezond te mogen zijn.
Wel gebruik ik een tabletje om in slaap te komen
en om over vroeger te kunnen dromen.
Mijn geheugen is ook niet meer zoals het was
en ben ik vergeten wat ik gisteren nog las.
Ook heb ik last van mijn ogen
en mijn rug raakt langzamerhand meer gebogen.
De adem is wat korter, mijn keel vaak erg droog,
maar ik ben nog fantastisch goed, zo op het oog.

Is het leven niet mooi, het gaat zo snel voorbij,
als ik kijk naar foto’s over vroeger van mij.
Dan denk ik terug aan mijn jeugdige jaren.
Wilde ik mooie schoentjes,
al moest ik daar heel lang voor sparen.
Ik ging fietsen en wandelen, overal heen
en ik kende geen moeheid zo het scheen.
Nu ik ouder word draag ik vaak blauw, grijs of zwart
en ik loop heel langzaam, goed voor mijn hart.
Doe het maar op uw gemak, zei de cardioloog.
U bent nog fantastisch goed, zo op ’t oog.

De ouderdom is goud, je weet dat wel,
als ik niet slapen kan, ik dan tot honderd tel.
Dan twijfel ik, denk ik of dat wel waar is
en of dat beeld van goud niet ietwat raar is.
Mijn tanden liggen dan in een glas,
mijn bril op tafel, mijn loep in de kast.
Mijn steunkousen naast het bed op de stoel.
U weet dus wat ik met twijfel bedoel.
Trek niets in twijfel, zei de pedagoog.
U ben nog fantastisch goed, zo op ’t oog.

’s Morgens als ik ben opgestaan
en eerst de afwas heb gedaan,
lees ik het nieuws in de krant,
ik wil bijblijven en naderhand
doe ik van alles en ik stof wat af.
Ik heb tijd te kort, staat u niet paf.
Wel gaat alles wat traag
en heb ik na het eten last van mijn maag.
Maar ik wil niet zeuren, want het mag
Dat is heel normaal bij de oude dag.
Aanvaard het rustig, zei de psycholoog.
U bent nog fantastisch goed, zo op het oog.

De vierschaar: diverse uitspraken

De vierschaar was een tot de Franse tijd funcionerende rechtbank, die vooral strafzaken behandelde. Onderstaande uitspraken van de vierschaar ontvingen wij van de heer Harry Aardoom

Ontoerekeningsvatbaar

Het betrof Johannis Nederloff, zoon van Kommer Jansz Nederloff en Annigje Bastiaans de Jong, allen wonende onder Niemantsvrient .

Johannis werd op 24 November 1769 ingesloten omdat hij op 18 November zijn vader met een mes had gestoken waaraan Kommer op 23 November was overleden. Johannis was geestesziek.

Johannis werd “by nauwkeurig examen bevonden niet reden magtig, maar van alle verstand en begrip geheel ontbloot was, en hun Edelbachtbaren voorts overtuigende gebleeken is, uit eene verklaring, door de vijff gebroeders en agt gebuuren en goede bekenden … alsmede door de dienstmeid van Annigje Bastiaans de Jonge, weduwe van Kommer Jansz Nederloff, moeder van … Johannis Nederloff, op den eersten December daar aan volgende voor (de baljuw en schepenen) gepasseert en beedigt …”

Zij verklaarden “…dat Johannis …. zedert eenige jaren met zinneloosheijd is bezogt geworden. Zodanig dat denzelven zig zoo in gedaante, daaden als houding geheel en al, als een volslaagen dwaas vertoonde …”

Baljuw en schepenen verklaarden dat Johannis niet zou worden berecht (Immers, de doodslag diende te worden beschouwd als ongeval). “Zoo hebben (baljuw en schepenen) gedeclareert niet voornemens te zyn …. eenige crimineele actie te intentieren.”

Er werd “na rijpe deliberatiën” besloten Johannis “… te confirmeeren in het Krankzinnig en Beter Huijs binnen de Stat Dordrecht, zonder dat dezelven ooit uit dit zyn confinement zal mogen werden ontslagen of geligt dan nadat vooraf daar toe consent van Bailliuw en mannen van dezen Hove en Hoge Vierschaar zal zyn verzogt en verkregen. En zal deze inde criminele Rolle van den Heer Bailliuw worden geregistreert.”

Het is voor het eerst dat ik een rechterlijke machtiging tegenkom, een verklaring van ontoerekeningsvatbaarheid waarbij een patiënt op bevel werd ingesloten in een psychiatrisch ziekenhuis. De ontoerekeningsvatbaarheid werd onderbouwd door beëdigde verklaringen van familie, dienstbode en buren.

Verzet in bezettingstijd

Nederland was bezet door een Frans leger. Op verzoek van “het Committé van waakzaamheid der stad Dordrecht en van de Merwede” vaardigde de Hoge Vierschaar van Zuid-Holland op 1 December 1795 een bevel tot aanhouding uit van Dinant Visser en Arij Prins, beiden wonende in Sliedrecht. Omdat ze “… de hand geleend hebben, en alzoo behulpzaam zijn geweest, om Jan van Dam, Pieter Knieriem en David Smith, alle woonende te Dordrecht, te doen overgaan in het leeger ofte de verzameling van Troepes onder den Prince van Orange aan den kant van Osnabrugge, Breemen, en elders plaatsgrijpende, waardoor van hetzelve het vaderland, en overzulx de Ingezeetenen van hetzelve schynen te weerden bedrijgt.”

Dus er werden hier in door het Franse leger bezet gebied illegaal militairen geronseld voor de prins van Oranje. Dinant Visser en Arij Prins werden kennelijk niet gevonden. Waarschijnlijk waren ze voortvluchtig. Op weg naar de prins?

Ruzie met de heemraad

Op 16 December 1726 stond voor de Hoge vierschaar van Zuid-Holland een boer, Cornelis Flore Hertogh, wonend onder Sliedrecht.

Op zaterdag 30 November 1726 deden de heemraden van het ambacht van Sliedrecht een jaarlijkse schouw (onderzoek) van dijken, sloten en kades. Zo schouwden zij ook samen met de boer het zandpad en de kaden langs de Hogendijck. Dat gedeelte had Cornelis ooit beloofd om te verzorgen. Er waren mankementen, en hem werd dan ook aangezegd die te repareren.

Dat advies viel niet goed. Cornelis begon te schelden. Hij weigerde de opgedragen werkzaamheden te verrichten. Daarvoor zou hij wel worden beboet, begreep hij, maar in dat geval zou hij niet betalen, maar hij zou hen liever een schop onder hun gat geven.

“… seer schandaleus, ende qualyck te bejegenen, maer daerenboven met alle insolentie verder by te voegen dat liever als … de boete daer toe staende te betalen, (hen) onder het gad te sullen schoppen …”

Welnu, dat was te veel voor de heemraden. Ze lieten nadrukkelijk vastleggen dat “… de

Heemraden synde in hare functie tot het besorgen van het gemeen welwesen …” werden beledigd.
De boer mocht procederen. De boete zal niet mis zijn geweest.
Wat tegenwoordig door kantonniers in dienst van Rijkswaterstaat aan reparatiewerkzaamheden wordt uitgevoerd aan dijken en vaarten werd vroeger op aanwijzingen van de heemraden (het polderbestuur) als een soort corvee gratis uitgevoerd door de boer bij wie dat stuk dijk of vaart behoorde.
Het was niet slim om heemraden te beledigen. Immers, ook opdrachten die heemraden in hun functie als heemraad gaven vielen onder de verantwoordelijkheid van de hoge vierschaar van Zuid-Holland. Dus kwamen overtreders niet voor schout en schepenen van hun eigen dorp (“de lage vierschaar”), maar zij werden rechtstreeks voor de hoge vierschaar gedaagd.

Dakloos

Klaas van der Wiel, 53 jaar oud, geboren onder Niemantsvrient (het westelijk deel van Sliedrecht), was vanwege drankverslaving al twee jaar gescheiden. Hij had in H.I-Ambacht gewoond, en zijn ex woonde daar nog. Hij had geen werk meer en was dakloos. De laatste drie weken vond hij zelfs nergens een slaapplaats in bijvoorbeeld een schuur, en was gedwongen geweest om op het eiland van Dordrecht in de open lucht te moeten slapen.
Hij had zijn kleding verkocht om drank te kunnen kopen. Inmiddels moest hij ook bedelen om aan voedsel te kunnen komen. Maar bedelen was verboden. Vanwege dat bedelen was hij opgepakt, en hij stond op 23 Augustus 1790 voor de hoge vierschaar van Zuid-Holland in Dordrecht.
“… thans buiten werk en zonder vaste woonplaats … zig laatst en gedurende ruim drie weken zelfs ´s nachts in de open lugt heeft opgehouden …(en had) om een stuivertje kwanswys om zig te laten scheren, gevraagt …(en) de klederen van zyn lijff meestal … om den drank heeft verkogt … en dat alles zyn gevolgen van zyne dronkenschap.”
Als hij niet zou zijn opgepakt dan zou hij ondersteuning van de diaconie hebben moeten vragen.
Het vonnis luidde: Vanwege bedelen vijf dagen celstraf op water en brood.
Een grote dorst hebben en dakloos zijn? Het is van alle tijden. De combinatie zorgt ook tegenwoordig voor veel ellende. Vrijwilligers van het Leger des Heils en het Diakonaal Aandachtcentrum zijn de stille getuigen.

Ruzie om een stoel in de kerk

Vroeger konden er in kerken vaste zitplaatsen worden gehuurd.
In Februari 1791 overleed in Sliedrecht Lena Marcelis. Dus haar zitplaats was “vacant”. Pleun van Kersbergen, Lena de Jongh, huisvrouw van Teunis de Raet, Pieternella Eikelenboom en Lena Roskam wilden alle vier deze zitplaats huren. Toen ontstond er ruzie en het kwam tot een gevecht. Het werd omschreven in het verslag van de hoge vierschaar van Zuid-Holland als “oproerigheden in de kerk van Sliedrecht.”
De ruziemakers werden alle vier uitgenodigd om op 11 Februari 1791 voor de hoge vierschaar te verschijnen. (1).
Op 28 Februari 1803 werd door de hoge vierschaar van Zuid-Holland het volgende voorval vermeld. (2).
In Giessen-Nieuwkerk (Alblasserwaard) was omstreeks 1801 de huur van zitplaatsen verhoogd. De kerkeraad ging unaniem akkoord met dit voorstel en ook de meeste kerkgangers hadden er geen probleem mee. Maar het zinde vijf kerkgangers niet. Zij betaalden hun zitplaatsengeld niet meer, maar bleven wel gewoon zondags hun plaats innemen. Inmiddels had de kerkeraad hun plaatsen al wel aan andere kerkgangers verhuurd. Als die kwamen, bleven de vijf wanbetalers gewoon zitten.
“… zig met geweld te stellen in het bezit der plaatsen bevooren door hen bezeeten.”
Natuurlijk klaagden de nieuwe huurders bij de kerkeraad. Zodat op zondag 20 Februari 1803 er op verzoek van de kerkeraad gerechtsdienaren aan te pas moesten komen om de wanbetalers te verwijderen.
Het schoot de hoge vierschaar in het verkeerde keelgat. Er werd gewaarschuwd dat voortaan in een dergelijk geval “aan den lijve” zou worden gestraft volgens het placaat van 19 November 1795.
Er wordt wel eens bij wijze van grap gezegd dat iemand een stoel in de hemel heeft verdiend. De gebeurtenissen doen erg “Hollands” aan. Trammelant om stoelen in de kerk.

Trouwbelofte

Gewoon even verkering of toch een trouwbelofte?
In 1729 kregen boerenzoon Leendert Cornelisz Backer uit Sliedrecht en dienstmeisje Ariaentje Abramse Huijsman verkering. Dat kwam zo. Leendert werkte toen bij zijn oom Leendert Leenderts Backer, tante Jannetje Leenders en hun zoon, Ocker Leendertse Backer en diens vrouw

Willemtje Maarsense Hartdam (“oom, meuij, neeff en nicht”) op de boerderij bij Alblasserdam. Ariaentje was dienstmeisje bij Anthonij de Hoog, schout, secretaris en baljuw van Hofwegen*, die ook in Alblasserdam woonde. Waar zullen ze elkaar hebben leren kennen? Mogelijk wachtend bij de bakker op De Dam?
De vader van Leendert, boer Cornelis Leenderts Backer, hoorde van de vrijerij, dat kon niet uitblijven. Vader “heeft getoond sijn ongenoegen, en gezegt dat hij nooijt off te nimmer … soude toestaen dat sijn zoon … met Ariaentje troude, voegende daer te meermaelen bij, ik sag mijn zoon liever nae het kerkhoff draeghen, in plaets (van) dat hy met soo een voth trouwde, …” Vader smeekte zijn familie in Alblasserdam en vrienden dat zij de verkering zouden ontmoedigen en zouden proberen zoon Leendert om te praten.
En zoon Leendert leek daar ook best gevoelig voor geweest te zijn. De verkering ging uit.
In 1729 veranderde Ariaentje van dienstbetrekking, ze kwam in huis bij Koen Groenevelt en Anna van de Corput in Sliedrecht. Ariaentje vertelde daar dat ze met Leendert naar de Rotterdamse kermis was geweest. Maar dat bleek een afknapper, Leendert was veel te verlegen, had geen woord gezegd, durfde niemand antwoord te geven. Ze had zich zo geschaamd, ze was blij dat de vrijerij over was.
In 1731 kwam Ariaentje in Sliedrecht in dienst bij Pleun Janse Visser en Annigje Aarts van der Wiel. Steeds weer vroegen vreemde mensen haar belangstellend naar de verkering. Was die nou over of nog niet? Daar kreeg Ariaentje op den duur een hekel aan. Hier zei ze dat de verkering al lang uit was en dat ze daar blij om was. Maar hadden Leendert en Ariaentje elkaar in 1729 dan geen trouwbelofte gegeven? Wel, het gerucht ging dat Leendert haar “een dubbel achtentwintig stuiversstuk” en een zilveren gesp had gegeven. Ook had Ariaentje nog steeds een stapel liefdesbrieven van Leendert in haar bezit.

In dat jaar 1731 raakte Ariaentje verliefd op een zekere Jacob Lantsert. Ariaentje vertelde aan haar werkgever Pleun Janse Visser in vertrouwen dat ze die zilveren gesp had doorgegeven aan Jacob.
In 1733 hoorde Ariaentje de roddel dat Leendert verkering zou hebben met het dienstmeisje op de boerderij van zijn vader, Annigje Cornelis, en dat die twee zouden aantekenen. Wel, Ariaentje was er ontdaan van. Ze zei dat ze bezwaar zou maken tegen dat huwelijk. Maar ze wilde Leendert als vrijer niet terug. “Ik wil hem niet hebben, … Want wat soude ik met hem doen … Hy is luij en lecker.”
In November 1733 kwam ze haar vroegere werkgever Koen Groenevelt tegen en ook hem vertelde zij dat ze Leendert, “die boer”, zeker niet meer wilde hebben.
Maar uit alles bleek wel dat het haar nog emotioneel raakte.
Op de familieboerderij in Sliedrecht werkte als dienstmeisje ene Annigje Cornelis. Dat Leendert maar moest gaan vrijen met Annigje Cornelis was een idee geweest van de familie in Alblasserdam. Ze hadden die verkering zelfs aan Leendert opgedrongen. Leendert had er eigenlijk ook geen zin in “Er moet getrouwd worden” merkte hij zuchtend, vol weerzin, tegen de familie op. Het is er in ieder geval in die tijd niet van gekomen.
Boer Cornelis Leendertse Backer in Sliedrecht overleed in 1733. Hij had de bui wel zien hangen. Op zijn sterfbed had hij zoon Leendert ook verboden dat die zou trouwen met dienstmeisje Annigje Cornelis.
In 1734 was Ariaentje in dienst bij het gezin van Steven Bos en diens vrouw Bergijna Leenderts Kievit, ook in Sliedrecht. De baljuw vroeg hen wat ze van Ariaentje vonden. Wel, ze vonden haar eerlijk en betrouwbaar. “Soodanig men van een brave en ordentelycke dienstmaagt verwagten soude connen, …”
Die Jacob Lansert, meester-(riet)dekker, wonend in de Groote Lindt, had veel met Ariaentje op. Hij wist op 15 februari 1734 de liefdesbrieven van haar te krijgen. Leendert had haar destijds in 1729 wel degelijk een trouwbelofte gedaan. Maar, zei Leendert, inmiddels was hij nu met een ander verloofd. En in maart 1734 verklaarde Leendert in Dordrecht dat er nooit sprake is geweest van een serieuze trouwbelofte. Het was niet als zodanig bedoeld geweest.
Het werd mij niet duidelijk waarom er een civiel proces voor de hoge vierschaar van Zuid-Holland werd gevoerd. Wat wel duidelijk werd is dat er door de familie en omstanders veel te zwaar werd getild aan de verkering. Een trouwbelofte van minderjarigen? Wij zouden nu zeggen “Ze zijn jong en willen wat. Niet mee bemoeien. Het gaat wel weer over.”
* Hofwegen was een gedeelte van Bleskensgraaf ten zuiden van de Graafstroom. Het was “een hoge heerlijkheid”, hoe klein het ook was. Dus met een eigen schout en baljuw.

Niet kunnen betalen
Hendrik de Saire, kruidenier in Dordrecht, had in 1722 haast met het innen van openstaande rekeningen in verband met het overlijden van zijn vrouw. Er diende immers een boedelbeschrijving

te worden opgemaakt. Hij gaf aan Jan Cornelis Elsenbos, schipper en inwoner van Sliedrecht, opdracht een herinneringsnota te presenteren aan Jacob Willemse Neus, mede inwoner van Sliedrecht.
Jacob antwoordde: “´t Is wel maar de Saire moet nog wat patientie hebben tot ik mijn huijsen verkogt en gelt heb, dan sal ik betaelen.”
Maar hij betaalde niet. Een half jaar later kwam schipper Jan Cornelisse Elsenbos dus weer met een herinneringsnota. Ditmaal had Jacob een andere smoes. “… dat hy nog wat patientie soude nemen, … ik leg in proces met Leendert de Koning, en zoodra ik gelt heb of mijn huijsjes verkogt sijn sal ik u betaelen.”
Het waren duidelijk smoezen. Hendrik de Saire klaagde Jacob Willemse Neus aan. Op 6 Juli 1722 werd de vraag behandeld in een civiel proces voor de hoge vierschaar van Zuid-Holland. De afloop heb ik nog niet kunnen vinden. Dus er zal uiteindelijk wel zijn geschikt. ■

Bron:
Nationaal Archief, Den Haag, Rechterlijke Archieven in Zuid-Holland: Baljuw en Hoge Vierschaar van Zuid-Holland, 15741811 (1813)

Het beste adres voor
Brood,
Beschuit en
Banket is
B. H. Alblas
Brood- en Banketbakkerij
D. 75 Sliedrecht

Uw adres voor
Sigaren,
Sigaretten
en Tabak is
P. Netten
Dr. Langeveldplein 4
Sliedrecht

Ons adres is Uw adres
voor groenten
aardappelen
fruit
fijne busgroenten, merk „MOLEN”
van Tieleman en Dros
Speciaal in het opmaken van
Fruitmanden
Comestibles en Wijnen
D. KOREVAAR
KLOPSTRAAT 7. Telefoon 183

„DE VISCHHANDEL”
Steeds in voorraad:
Versche Visch
Visch Conserven
Zoute Visch
J. DE BOON
ADM. DE RUIJTERSTRAAT 53

IKEA Sliedrecht, 1978-2006

Remco van de Ven

Tien jaar geleden
Dit jaar, 2016, is het tien jaar geleden dat het nieuws bekend werd dat IKEA Sliedrecht zou worden gesloten. Op 1 juli 2006 werd dit een onomkeerbaar feit. Sinds het bekend werd dat er een IKEA vestiging in Barendrecht zou komen, zijn de geruchten over een eventuele sluiting van de eerste Nederlandse IKEA vestiging in Sliedrecht op gang gekomen. De intensieve contacten tussen de directie van IKEA en de gemeente Sliedrecht leverden niet op dat de verhalen over een mogelijke sluiting bevestigd konden worden. Of de IKEA directie wist dat een sluiting van IKEA Sliedrecht naderde, is tot op de dag dat het zover was niet aan de orde geweest in de vele gesprekken die gehouden zijn.

IKEA naar Sliedrecht
In Zweden was het woonwarenhuis van IKEA een succes. In 1963 breidde men uit naar Noorwegen, in 1969 volgde Denemarken, 1973 Zwitserland, 1974 Duitsland en Japan, 1975 Australië en Hong Kong, 1976 Canada, 1977 Oostenrijk en in 1978 Singapore en Nederland.
Er werd uitgekeken naar een vestigingsmogelijkheid, een zogenaamde zichtlocatie, langs een snelweg. Zo werd in 1973 poging gedaan een IKEA in Nederland te vestigen. Het aan de A15 gelegen bedrijventerrein van de gemeente Sliedrecht zou de plaats van vestiging worden voor een eerste IKEA in Nederland. Het Sliedrechtse bedrijventerrein de Nijverwaard was nog maar voor een deel bebouwd en IKEA deed een aanvraag voor de aankoop van grond.

Ophef
Toen bekend werd in 1973 dat het groot winkelbedrijf IKEA grond wilde aankopen in Sliedrecht ontstond de nodige reuring. De Sliedrechtse middenstand was tegen. Men veronderstelde dat de komst van een groot woonwarenhuis op de Nijverwaard leegloop zou veroorzaken in het Sliedrechtse winkelbestand. De meerderheid van de gemeenteraadsleden in Sliedrecht kwam tot de conclusie dat een IKEA vestiging grote nadelige gevolgen zou hebben voor het Sliedrechtse winkelbestand.

Uitnodiging tot onderzoek
De raad van Sliedrecht werd uitgenodigd door de directie van IKEA om in Zweden te komen ervaren dat locale middenstanders geen nadeel ondervonden van IKEA. Integendeel, het trok juist publiek aan. Winkelend IKEA publiek bezocht ook de locale middenstand, aldus de ervaring van IKEA in Zweden en in andere landen. De uitnodiging van IKEA aan de gemeenteraad van Sliedrecht werd in een raadsvergadering besproken. De meerderheid van de gemeenteraadsleden oordeelden dat een bezoek aan Zweden gezien zou kunnen worden als beïnvloeding van meningsvorming. De uitnodiging werd niet aanvaard.

Een tweede poging
In 1978 werd een tweede poging door IKEA ondernomen om toch in Sliedrecht een vestiging te bouwen. Dit keer met meer succes, maar niet direct. De aanvraag om grond aan te kopen werd opnieuw afgewezen. De meerderheid van de gemeenteraad wilde geen toestemming verlenen voor aankoop van grond om dezelfde reden als eerder in 1973.

IKEA en Henk Hartog
De Sliedrechtse zakenman en ondernemer Henk Hartog exploiteerde meubelwinkels in Amsterdam, Rotterdam en Arnhem. Deze drie vestigingen waren binnenstedelijk gesitueerd.
Hartog voorzag dat grootwinkelbedrijven op gemakkelijk bereikbare locaties de toekomst zouden hebben en hij verkocht zijn bestaande drie winkelpanden. Inmiddels had Hartog grond aangekocht in Sliedrecht op het industrieterrein De Nijverwaard en begin jaren 1970 opende Henk Hartog een grote meubelwinkel aan de A15.
De verkoop van grond aan de Sliedrechter Henk Hartog vormde voor de gemeenteraad geen probleem. Gericht op de toekomst kocht Hartog meer grond voor een eventuele uitbreiding van het bedrijf.
IKEA zat op het vinkentouw om in Sliedrecht te starten en op enig moment ontstond contact tussen IKEA en Hartog. IKEA mocht geen grond kopen in Sliedrecht. Als kopen niet kon, zou huren

wel een mogelijkheid zijn bedacht Henk Hartog en om zijn bestaande meubelzaak bouwde hij een pand met ruim 14.600 m2 vloeroppervlak. En zo werd IKEA huurder van Henk Hartog. Op 30 november 1978 werd IKEA Sliedrecht geopend, compleet met ballenbak.
Henk Hartog werd hiermee de grondlegger van de Sliedrechtse woonboulevard.

Arbeidsplaatsen
Ruim voordat de vestiging van IKEA in november 1978 werd geopend werden advertenties geplaatst voor het werven van personeel. IKEA Sliedrecht zocht in eerste aanleg 60 (zestig) personeelsleden. Deeltijdbanen bij IKEA, het leek wel of iedereen dat wilde. Vooral vrouwen solliciteerden. Meer dan 1000 (duizend) sollicitaties werden ontvangen.

Succes
IKEA Sliedrecht werd een begrip in heel Nederland. Sliedrecht was al bekend als de bakermat van de baggerindustrie, maar werd sinds 1978 ook bekend in Nederland door de eerste vestiging van IKEA. Het woonwarenhuis werd een daverend succes. Elk jaar werden ruim een miljoen bezoekers geregistreerd. De meubelboulevard Sliedrecht breidde gestaag uit en vele ondernemers vestigden ook een meubelzaak op de Sliedrechtse Nijverwaard en profiteerden zo mee op het succes van de grote toeloop van koperspubliek van IKEA. De Sliedrechtse zakenman Henk Hartog wist dat “waar mensen zijn daar is negotie”. Na bijna 20 jaar huren kocht IKEA het pand van Henk Hartog.

Meer Ikea’s in Nederland
De formule van het Zweedse woonwarenhuis werd ongekend populair. Zowel het aantal IKEA vestigingen als de omvang van het assortiment namen toe. Na Sliedrecht kwam er een IKEA in Duiven bij Arnhem, nu de oudste Nederlandse vestiging. IKEA Delft, Breda, Amsterdam en meerdere vestigingen volgden. De nieuwe IKEA’s verkregen een groter vloeroppervlak dan het bedrijf in Sliedrecht van maar liefst van 24.000 m^2 en meer. De mogelijkheid om in Sliedrecht van 14.000 m^2 naar 24.000 m^2 uit te breiden was er wel. Maar, bij meer vierkante meters horen ook meer kopers. Uit onderzoek van IKEA bleek dat een ruimer potentieel aan klanten voor een grotere Sliedrechtse IKEA niet gevonden kon worden. Inmiddels was IKEA Barendrecht in 2001 geopend en dit woonwarenhuis lag geografisch gezien niet ver van Sliedrecht. IKEA Barendrecht telt nu 38.000 m2 winkeloppervlak.

Ikea Sliedrecht sluit

De contacten tussen IKEA Sliedrecht, IKEA Amsterdam, waar destijds het hoofdkantoor was gevestigd, en de gemeente Sliedrecht zijn steeds intensief geweest. De sluiting van IKEA Sliedrecht is een goed bewaard geheim gebleven tot op de dag dat aan het personeel bekend werd gemaakt dat 1 juli 2006 IKEA Sliedrecht gesloten zou zijn. Op vrijwel hetzelfde moment is de gemeente Sliedrecht geïnformeerd over dit voldongen feit.

Weerstand en teleurstelling

In 1973 en 1978 was er weerstand tegen een IKEA vestiging in Sliedrecht. In 2006 was men teleurgesteld dat IKEA uit Sliedrecht vertrok.

De naam IKEA

Ontleend aan de initialen van de naam van de oprichter, Ingvar Kamprad en de naam van de boerderij Elmtaryd en het dorp Agunnaryd waar hij opgroeide. (De letter y wordt in de Zweedse taal uitgesproken als de klank van onze letter u).

In het jaar 1953 werd de eerste IKEA in het zuiden van Zweden geopend. Er zijn voor zo ver op dit moment bekend 328 IKEA’s in 28 landen. De grootste IKEA staat in Stockholm met 55.200 m2. In Nederland zijn 13 IKEA vestigingen en een webwinkel. ■

dordtenaar
29 januari
1981

Werknemers Van Rees/De Klop gaan verhuizen

Van een onzer verslaggevers

SLIEDRECHT — De baggerbouwgroep IHC Holland gaat voor f 63,5 miljoen een nieuwe werf in Sliedrecht bouwen.

Van dit bedrag zal 30 procent worden betaald door de overheid. Verwacht wordt dat de nieuwe werf begin 1983 klaar is.

Dan zullen de 500 werknemers van de IHC-werven Van Rees/De Klop, in Sliedrecht, die tegen de grond gaan, naar deze nieuwe behuizing vertrekken.

IHC heeft berekend dat de nieuwe werf een besparing bij de produkte oplevert van 17 procent. Er kan sneller, dus goedkoper worden gewerkt. Volgens directeur B. van Dam van de beide werven zullen door die produktie-besparing minder mensen nodig zijn.

Beide werven hebben al jaren een tekort aan personeel. „We hadden 100 man extra nodig, maar die waren niet te krijgen. Veel werk moest worden uitbesteed of we leenden werknemers. Maar wanneer de nieuwe werf klaar is zullen we maar 20 man extra nodig hebben.", aldus Van Dam.

Nooit bedoeling

Eigenlijk is het nooit de bedoeling van IHC geweest om een compleet nieuwe werf te bouwen. Toen in 1978 de baggerbouwgroep werd gevormd, werden daarin alle baggerbouwwerven van IHC plus de zelfstandige werf Van Rees in Sliedrecht ingebracht.

IHC Holland en Van Rees hadden samen een wereldmarktaandeel van 40 procent voor de bouw van snijkopzuigers. Nader toegespitst op de twee werven in Sliedrecht, Van Rees en IHC-De Klop bedroeg het wereldmarktaandeel op het gebied van de standaard cutterzuigers zelfs ongeveer 55 procent.

IHC-De Klop en Van Rees, die eigenlijk elkaar zo'n 100 jaar hadden bestookt werden onder één directie geplaatst en moesten worden samengevoegd.

Een verdere integratie was echter niet mogelijk, tenzij men beide bedrijven op één lokatie zou verenigen.

Zie verder pagina 9

"Het probleem was dat de werf Van Rees behoorlijk was verouderd en niet meer was aan te passen. De Klop was nog redelijk modern, maar een aanpassing was zo ingrijpend dat het net zo duur zou worden als nieuwbouw. Bovendien is de werf niet berekend op 500 werknemers," vertelt Van Dam.

Er werd een rapport gemaakt waar de verrassende conclusie uitkwam dat er een volledig nieuw bedrijf gebouwd moest worden op de lokatie van de voormalige werf Van Reed in Sliedrecht. "We zijn nu bestekken aan het maken. We proberen na de zomer met het slopen van de werf Van Rees te beginnen. De werknemers zullen zolang op het terrein van de werf De Klop worden gepropt," zegt Van Dam. Dit terrein zal na de verhuizing naar de nieuwe werf worden verkocht.

De leeuw van Crayestein boven water en iets over het kasteel aan de Merwede

Cees van der Esch, veldwerkleider van de Vereniging van Vrijwilligers in de Archeologie (AWN)

Bron: Periodiek ‘Grondig bekeken’, uitgave no. 4, december 2015 van de AWN

De stenen leeuw, die samen met een muur en nog wat brokstukken uit de Merwede bij Sliedrecht in 1889 is opgebaggerd, is nu eindelijk echt boven water gekomen. Dat is de verdienste van Valentine Wikaart[1] die er voor gezorgd heeft dat deze bijzondere vondst die 126 jaar(!) in duistere opslagruimten werd bewaard, voor het publiek tentoongesteld kon worden in het vernieuwde Biesbos-museum[2].

De muurresten werden destijds verwijderd door Rijkswaterstaat omdat het een hinderlijk opstakel vormde voor de scheepvaart, zoals ook de muurresten van de landbouwschuur van kasteel Merwede. Kennelijk twee punten die nogal kort achter uitstekende bochten van de zuidelijke Merwededijk van de Dordtse Waard lagen. Op sommige punten was er een geleidelijke verlegging van de Merwede naar het zuiden en de mens die in latere tijd een handje hielp door de gorzen af te steken bevorderde het verdwijnen van bewoningsporen aan deze, maar ook aan de andere zijde van de rivier. Kasteel Crayestein is veel minder bekend als Huys te Merwede; het is ongeveer 50 jaar ouder en stond in het gelijknamige smaldeel Crayestein in het zuidelijk gelegen Sliedrecht (het oudste Sliedrecht) wat verder verdeeld was in Kort en Lang Ambacht tot de Graaf. Deze zuidelijk gelegen grens was een brede achterkade waarop een weg met een afwatering tussen Dordrecht en Almkerk.

Crayestein grensde westelijk aan de heerlijkheid Merwede. Ten behoeve van grond- en visserijrechten zijn er door landmeters in de 16de en 17de eeuw raaien getrokken vanuit de Sliedrechtse kerk en de kerk van Wijngaarden over de oostgevel van Den Enghel (een herberg op de Sliedrechtse dijk), naar het zuiden op punten in de verdronken Dordtse Waard (knik Zuidendijk-Haaswijkweg Oost). Bij deze laatste meting werd die grens opnieuw vastgelegd, nu nog deels bewaard gebleven in het landschap namelijk de Sionsloot en de Raai van Bildersteeg. Ruim een halve kilometer oostelijker moet het kasteel aan de Merwede gelegen hebben. Het voert te ver om op al die kaarten in te gaan.

De opgebaggerde leeuw, met in ieder geval een flink stuk muur, is in november 1889 van de rivierbodem gelicht. In het Regionaal Archief in Dordrecht staat de muur zelfs getekend op een kaart[3] in de zuidelijke helft van de rivier, met als toevoeging ‘ouden muur opgeruimd 1889’. Het is dus vrijwel zeker dat de leeuw bij het kasteel hoorde en wel op één van de zuilen voor de slotbrug. Eind 19de eeuw werd deze vastgelegd door E.H. Schoemaker, een tekening in sepia die zich ook in het Dordts archief bevindt[4]. Het is mij niet bekend of er destijds nog foto’s van de berging zijn gemaakt. Korte tijd later is de bijzondere vondst naar het Rijksmuseum in Amsterdam verhuisd, om vervolgens weer jaren in een opslagruimte van de Rijksdienst te verblijven.

---

1 Archivaris van het museum tot het voorjaar 2015. Veel moeite is gedaan om de steen op te sporen. Deze is daarna door R.C.E. weer toonbaar gemaakt. Valentine C. Wikaart- Derkzen is historisch onderzoeker, met name over de verdronken Grote Waard.

2 De nieuwe naam is: Biesbosch MuseumEiland in gemeente Werkendam.

3 Verzameling Dordracum Illustratum, collectie Mr. S. van Gijn 1908.

4 Verzameling D.I. nr. 2073. Tekst: ‘Afb. van een, uit zandsteen, in XVe- eeuwschen stijl gehouwen, zittenden leeuw, om wiens hals een schildje hangt, waarvan de wapenfiguren zijn afgesleten’. (schildje is niet afgesleten).

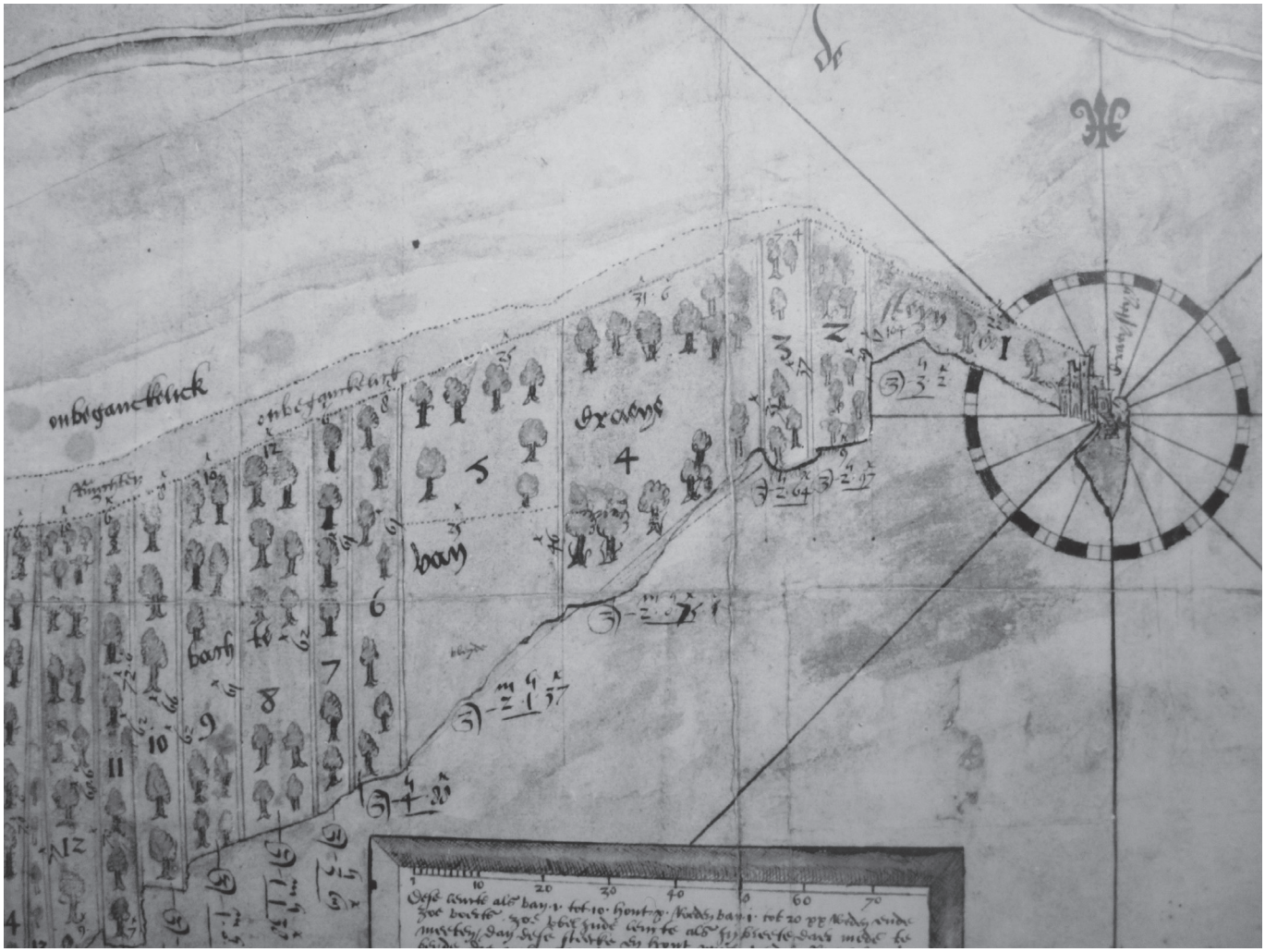

Kaart (detail) van ‘De verdonken ambachten van Merwe ende Creysteyn’. Het is één van de oudste kaarten (1534) die van het gebied bekend zijn. De percelen zijn zeer verschillend van breedte die allemaal genummerd en dus opgemeten zijn, beginnend bij het slot naar het westen. De boompjes stellen griendhout (wilgen) voor. Het huis te Merwe, geheel links, staat volledig in het water. *Foto: Alg. Rijksarchief, VTH 1978.*

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft ‘De Leeuw van Crayestein’ als bruikleen tentoongesteld en hij is sinds 27 juni 2015 te zien in het museum. In het tijdschrift staat er een korte vermelding over met foto en kopje ‘Een leeuw keert terug’[5]. Het beeldhouwwerkje is gemaakt van Baumberger zandsteen. De leeuw bewaakte samen met een soortgenoot de toegang tot een kasteel, misschien het omstreeks 1250 gebouwde Crayestein, aldus het tijdschrift. Het woordje misschien kan weggelaten worden. Het ijzeren oog achter op de rug van de leeuw, die ook Schoemaker er zo perfect erbij tekende, is nu benut voor een stang verbonden met een plateau waarop de leeuw zit. De kop is niet helemaal gaaf gebleven, één oog is nog aanwezig. De linkerzijde is nog vrij goed met fraaie gestileerde krullen, de manen rond het schild. Wat mij bijzonder trof was het wapenschild dat door middel van een band of riem aan de nek hangt! Verschillende boeken (en internet) heb ik geraadpleegd over kastelen en enkele over heraldiek, maar leeuwen als schilddrager betreffen allemaal de latere typen waarbij het schild met de klauwen wordt vast gehouden. We kunnen dit type leeuw met schild hangend om de hals waarschijnlijk dan ook alleen nog in musea aantreffen. Een stukje beeldhouwwerk uit de tweede helft van de 13de eeuw mag dan ook een zeldzaamheid genoemd worden! Sporen van rode verf zijn nog zichtbaar onder de kop tussen de voorpoten. Is het schildje ooit beschilderd geweest met het wapen van Riede? De totale hoogte van de leeuw is ca. 61.5 cm.

[5] Tijdschrift nr. 3, 2015. Opmerking: De leeuw keert terug, maar niet in Sliedrecht of in de tweede plaats Dordrecht, waar het een rol heeft gespeeld in het Beleg van 1299. Deze gemeente heeft verstek laten gaan.

Waar stond het kasteel?
Wikipedia meldt dat het kasteel gezocht moet worden op het huidige Derde Merwedehaventerrein, maar dat is veel te ruim gesteld. De locatie kan vrij nauwkeurig worden bepaald. Ten eerste aan de hand van de kaart uit de collectie Dordracum Illustratum 103-8, zoals boven genoemd (oude muur opgeruimd 1889) met daarbij de Ronduitsloot. (Ronduit, verbastering van Redout). Deze is genoemd naar de redoute, de veldversterking uit de 80-jarige oorlog, die daar later is gemaakt om vijandige schepen in de gaten te houden. Ook diverse kaarten uit de collectie Hingman van het Nationaal Archief[6] geven de plek aan. De oudste is een kaart uit 1543 waarop gedetailleerd de maten van de percelen vermeld staan[7]. Verschillend malen staat op kaarten uit de 16de eeuw de kasteelruïne getekend, die meestal wel wat gefantaseerd zal zijn[8]. Tot 1965 was de oude situatie uit de 17de eeuw vrijwel hetzelfde gebleven en konden we aan de hand van de topografische kaart de plaats aanwijzen.

Detail van één van de vele kopieën van proceskaarten uit ca. derde kwart 16e eeuw. Op deze reconstructiekaart zien we de kastelen Merwede, Crayestein en de ‘Oude Burcht’ in Werkendam. Het uitstekende dijkvak bij Crayestein is verdwenen. Verder zien we de namen van de verdronken dorpen, de Graaf en de Maas met de talrijke visstekken, waar deze kaart grotendeels is gemaakt. Foto: Alg. Rijksarchief, VTH 1903b.

---

[6] Enkele kaarten uit de Hingman collectie: nrs. 1894, 1915, 1916, 1978, 1979. Kaart 1894 is bijzonder door de hoge bomen om het kasteel, ca. midden 16de eeuw. De kaarten bij dit artikel zijn foto’s genomen in de jaren ’80, vandaar dat de oude naam nog vermeld staat, namelijk: Algemeen Rijksarchief.

[7] Ik weet niet hoe het nu is, maar in het recente verleden was nog een deel van deze stroken land met griendhout aanwezig en stamt nog van de oude middeleeuwse verkaveling. Een mooie kleurenafbeelding heeft Wim van Wijk opgenomen in: Historische Atlas van de Biesbosch, nr.10. Uitgave 2012.

[8] In het Regionaal Archief Dordrecht, de tekeningen uit de verzameling D.I. 2070, 2071, 2072.

De Craijensteinpolder, die uit een flink stuk griend bestond, had in het oosten een halsvorm en aan de uiterste kop daarvan stond het slot, half in de Merwede. Dit komt overeen met een tochtje met kano in februari 1964 waarbij aardewerk, botten van dieren en stukken baksteen werden gevonden. Baksteen heb ik helaas laten liggen, alleen een jonger baksteenfragment uit 14B met een afdruk van een hondenpoot is meegenomen (bij aankomst terug in Papendrecht zaten de vondsten door de vorst aan elkaar vast). Daar stond ook het oude ijzeren bord 970 als km. paal. Circa een half jaar later werden de voorbereidingen getroffen voor het haven- en industriegebied. Juist bij dat strandje kwam de ingang van het Sliedrechtse havencomplex[9]. Alles is daardoor onherkenbaar geworden. De locatie van het kasteel moeten we dus in de monding van de Derde Merwedehaven zoeken. De strook land aan de dijk lag vrij hoog en is zoals Houweningen door de Sint Elisabethsvloed behouden gebleven in tegenstelling met enkele auteurs die beweren dat het onder water verdween. De ondergrond van beide dorpen heeft daar mee te maken, waar hier niet op ingegaan zal worden. Bij tijden met erg hoog water of ijsgang kwamen deze stroken uiteraard even onder water te staan.

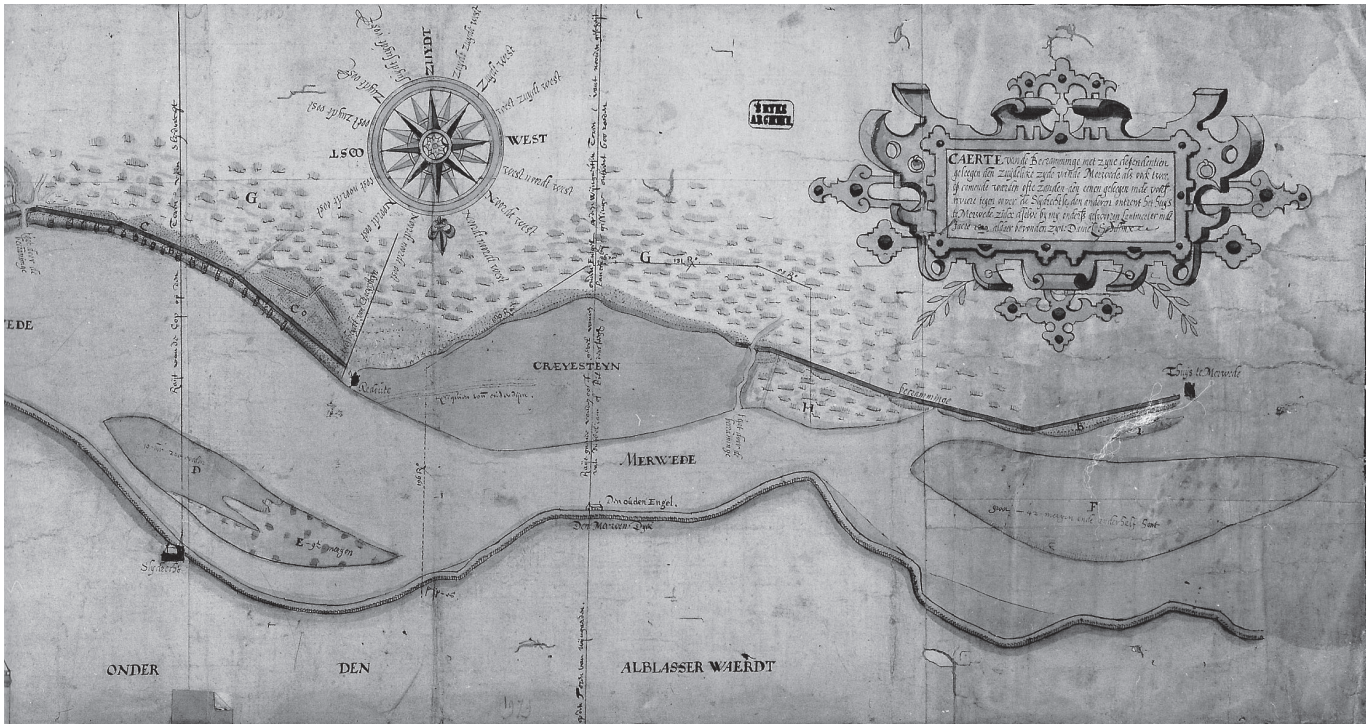

Detail van de kaart van de bekramming en de twee opkomende ‘waerden ofte zanden’ bij Sliedrecht en het Huys te Merwede. Men ziet hier de ‘Redoute’ en de ‘Reliquiën van oude Dijck in Crayesteyn’. Ook een raailijn ‘op den toren van Wijngaarden raije gaande vanden oostgevel vanden Oude Engel (…..) van Dubbeldam of Boldersteegh’ (…..). Het is maar de vraag of toen de Oude Engel (herberg, voorheen Tolhuis Niemansvriend) nog bestond. Het lijkt me dat hier de Nieuwe Engel bedoeld wordt, dat komt meer overeen met de werkelijkheid. Daniël Schellinx, 1621 (waarschijnlijk, slecht leesbaar). *Foto: Alg. Rijksarchief, VTH 1979.*

Roemruchte bewoners

Enkele feiten tenslotte nog. Er zijn bronnen die melden dat de stichter Zeger van Riede is geweest, die rond 1250 het kasteel heeft gebouwd, o.a. C.J.P. Lips, die de Geschiedenis van Sliedrecht heeft geschreven in de Merwebode (ook J.L. van Dalen). Zeger liet het na aan zijn dochter Sophia en haar man Herbaren van Drongelen. Verder laat ik hier de opvolgers rusten, die kunnen elders geraadpleegd worden. Stonden er twee kastelen van de Van Riedes aan de zuidzijde van de Merwede? Visser[10], in ‘Werkendam ontdekt verleden’, is er vrij zeker van dat de Oude Burcht in Werkendam het stamhuis is geweest van deze adelijke familie. De oudste vermelding van dit kasteel is van 11 november 1381 over Herbaren van Riede; het betreft belening van tienden etc.

[9] F. van den Beemt en C. van der Esch hebben daar als jonge AWNers veel zoekwerk verricht aan de Merwede, in het veld, als ook op de opgespoten terreinen. De vondsten uit de middeleeuwen, en de bodem zouden nog een keer beschreven moeten worden. Vondsten uit de Romeinse periode is in grote lijnen beschreven. Zie Romeinse- en middeleeuwse vondsten uit de Sliedrechtse Biesbosch, C.van der Esch, Westerheem, jg.14 nr.6, tijdschrift AWN,1965.

[10] A. Visser, Werkendam, zj. Een tweede kasteel van Riede, ligt waarschijnlijk in het toponiem Rietenburg.

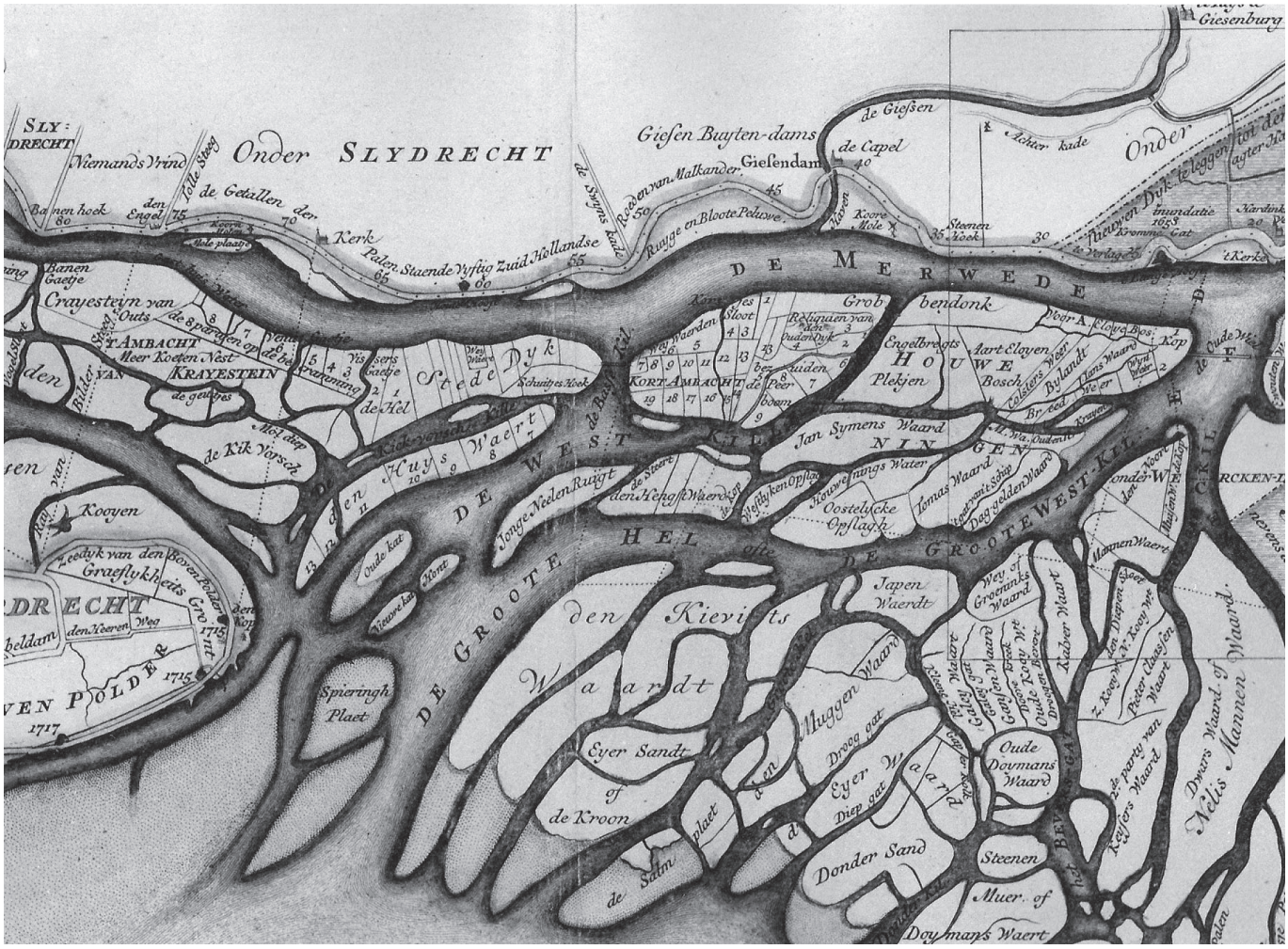

Kaart (detail) met de namen van alle opgekomen platen, met de Raai van Bildersteeg. De geulen zijn hier en daar beteugeld. Opvallend dat op één kaart de oude en nieuwe naam resp. Crayesteyn en Krayestein wordt vermeld!.
Foto: Gemeentearchief Dordrecht Dordr. III. No. 91.3

Deze Oude Burcht wordt in november 1822 verkocht en gesloopt. Of Crayestein oudere papieren heeft weten we niet. In ieder geval moet dit rijke geslacht veel goederen hebben bezeten, noordelijk en zuidelijk van de Merwede. Ridderkerk en Riederwaard zou dus migratienamen zijn[11]. Een waarschijnlijk betrouwbare tekening van dat slot bevindt zich in ‘s-Hertogenbosch, met een forse ronde donjon (Visser, p.18). Dat doet mij denken aan de afbeelding van de Meester van de Sint Elisabethspanelen over de vloed van 1421. Bij ‘Craeistein’ drijft een houtvlot naar Dordrecht, tussen Giessendam en Werkendam. De ronde donjon is ook hier opvallend. Rond 1500 heeft deze anonieme kunstenaar de panelen geschilderd. De vraag is natuurlijk of hij vooraf wat schetsen van de omgeving heeft gemaakt. Dordrecht en de directe omgeving met het Huis te Merwe kloppen behoorlijk!

Dankzij de Rijmkroniek van Melis Stoke, een klerk in Dordrecht en later in grafelijke dienst, heeft de geschiedenis van kasteel Crayestein meer bekendheid gekregen. Deze beschrijft namelijk het hele gebeuren rond het Beleg van Dordrecht in 1299 (ontstaan uit de moord op graaf Floris V in 1296).

[11] C.J.P. Lips: Riede was de heerlijkheid die bij Dordrecht begon, Riedijk is daar van afgeleid. Riede langs de Merwede tot Sliedrecht (korte uiteenzetting charter 1064). Deze heerlijkheid heette later naar het huis Merwede; in: De Merwebode 1936-1938, nr.4. Er moet verwantschap zijn, zie de wapens van Riede en Merwede: o.a. Nieky Klaus, Riddersporen- De heren en huizen van de Merwede. (Verhalen van Dordrecht 23).

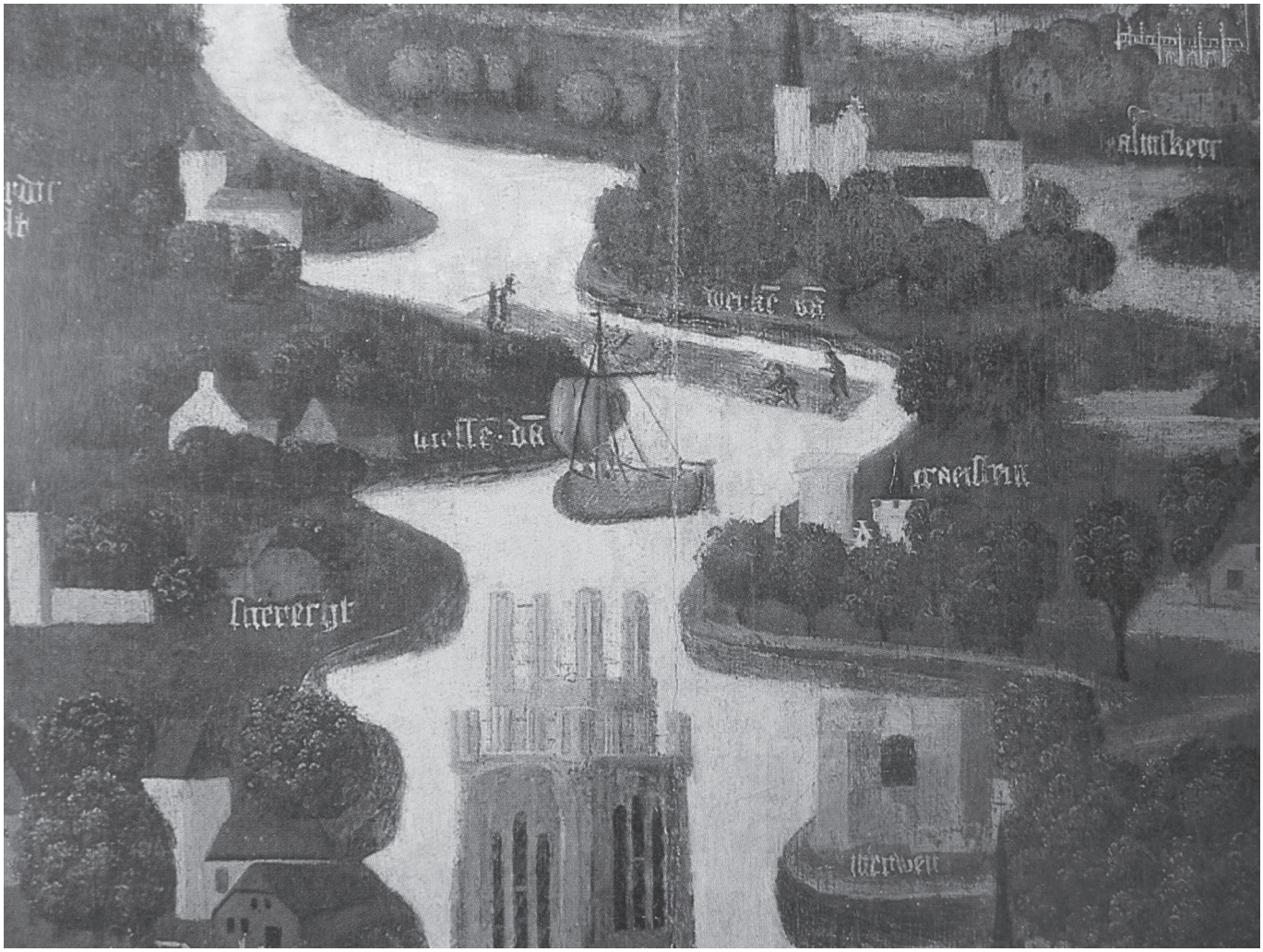

Detail van de bekende Sint Elisebethspanelen, ca. 1475-1500. Een overzicht van het overstromende land van november 1421 waarop de Merwede nog meanderend voort kabbelt. Een schip en een houten vlot drijven ter hoogte van Werkendam, Houweningen en Crayestein stroomafwaarts. Opvallend is de ronde zware donjon van ‘Craeistein’.

Het werd daarna een machtsspel waarbij de ruwaard Wolfert van Borselen meer macht naar zich toe wilde trekken met de grafelijkheid. Dordrecht weigerde dat. Wolfert, na hoog oplopende conflicten, stuurde de baljuw Aloud van Ierseke met zijn mannen naar Dordt om het te belegeren. Dat mislukte. Door de mislukking namen deze de toevlucht tot het kasteel Crayestein als uitvalbasis. Aloud van Ierseke gaf zich over, nadat hij had gehoord over de moord op Wolfert van Borselen. De woedende Dordtenaren kenden geen genade: nog op de brug voor de poort van het kasteel werden hij en vijf anderen gedood, waaronder twee leden van de Merwedes[12]. Een fors bedrag als zoengeld moest betaald worden. Dit zijn maar een paar regels, er zijn diverse auteurs die er melding van maken.

Tenslotte halen we hier nog de laatste slotbewoners aan. Volgens een lezing van de archivaris[13] te Naaldwijk, waar ik wat notities van heb bewaard, leefde de heer Hendrik III van Naaldwijk (ca. 1360-1427) nog in 1427 op het kasteel. Zijn zoon Willem III was volgens deze lezing degene die in 1426 een aantal inwoners naar Honselersdijk overbracht en onderdak en land gaf. Maar dat klopt niet helemaal. In ieder geval wel ‘die goede ridder here Hendrik’, omdat de bewoners op een strook land omringd door water, geen toekomst meer hadden. Volgens Van der Marel[14] verbleef de schoonmoeder van Hendrik III op het slot toen de ramp van 1421 zich voltrok. We lezen over deze Hendrik: “Doe dede die goede ridder Hendrik alle de armen van Kraaienstein halen toe Naeldewic, ende gaf hun daer enen alte lange wijden camp, ende liet hen

[12] Van Herwaarden, De Boer, Van Kan en Verhoeven: Geschiedenis van Dordrecht tot 1572, hoofdstuk 4, Dordrecht bij Melis Stoke: stad en landsheer omstreeks 1300. Dordrecht/Hilversum 1996. C.J.P. Lips meldt meer doden in zijn serie in de Merwebode (deel 5)

daer helpen huyskens opslaenden (..). Zelfs jaren na 1426 schijnt men nog op het kasteel gewoond te hebben. Tenslotte bleven enkele bewoners achter, waarschijnlijk vogelaars en griendwerkers. Er is er zelfs één geboren, namelijk ‘Cornelis Jacobbsen geboeren up Crayesteynen kil’. Waarschijnlijk in een arkje! Ook te Houweningen, dat bewijst het hoger liggende land van beide stroken waar riet gesneden en wilg gehakt, en gevist kon worden, en peren- en kersenbomen groeiden[15]. In 1526 werd de toren van het slot nog benut ‘..redende (..) op t huys van Crayesteyn’[16]. De processtukken over vis- en eigendomsrechten van de Grote Waard zijn getuigenverslagen met heel veel informatie, ook op genealogisch gebied. Het aftakelende slot is door Splinter van Hargen afgebroken, meldt Bos[17], en wordt zelfs nog vermeld in 1561. Splinter is de erfgenaam van vader Andries, die steevast in de processtukken uit de 16de eeuw, meester(rentmeester) Andries[18] wordt genoemd. Hopelijk is hiermee bij sommigen wellicht een vergeten stukje geschiedenis langs de Merwede weer boven water gekomen. ■

---

[13] Smit, lezing in Sliedrecht, 18 april 1989.
[14] A. van Marel: De portretten van het geslacht van Naaldwijk, p.106, in Zuid-Hollandse Studiën Deel IV, 1954.
[15] Valentine Wikaart e.a.: ‘Nijet dan water ende wolkcken’.
De onderzoekscommissie naar de aanwassen in de Verdronken Waard, 1521-1523. Tilburg 2009.
[16] Landmeters gebruikten de toren dus nog bij het opzoeken van de Graaf. Grafelijkheidsrekenkamer, nr. 740.
Vreemd is het daarom de passage in het andere proces in 1521: ‘tslot dat daer gestaen heeft’. Wikaart, nr. 66.
[17] W. Bos: Van Hennepland tot huizenzee (informatie heeft hij uit ‘Ons Voorgeslacht’ 31-1976). Sliedrecht 1978.
[18] Wikaart e.a.: Andries van Hargen was (o.a.) heer van Houweningen, Kraaienstein, Sliedrecht en Werkendam, ook was hij raadsheer van het Hof van Holland. Splinter werd na Andries beleend met o.a. Kraaienstein, p. 83.

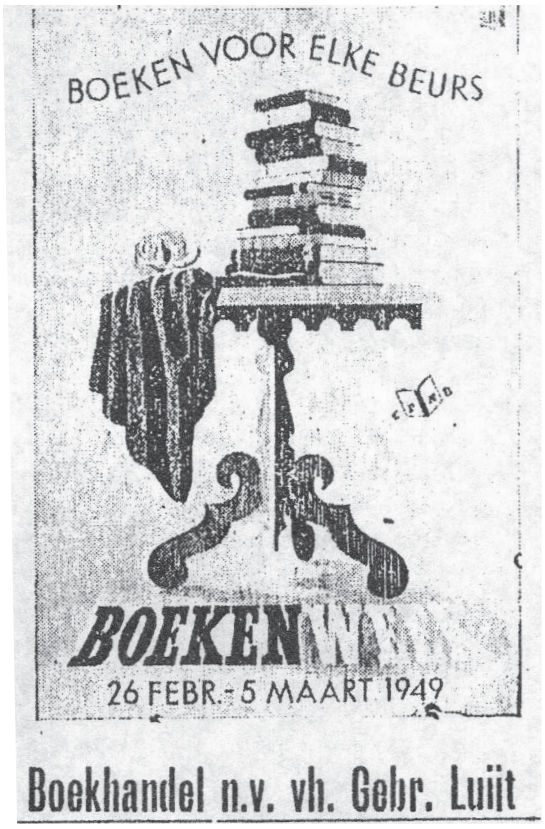

Workshop ‘Zoeken in de digitale Periodieken’

Wout van Rees

Er zijn door onze vereniging inmiddels 64 Periodieken uitgegeven met artikelen over van alles en nog wat; kortom, een schat aan informatie is hierin terug te vinden.
Alle Periodieken zijn gedigitaliseerd en staan op onze website.
Met deze workshop wil ik jullie wegwijs maken in het zoeken naar een bepaald onderwerp en als voorbeeld wil ik iets meer weten over onze **synagoge**. Waar kan ik iets hierover terugvinden?
1. Ga naar onze site **www.historie-sliedrecht.nl**
2. Bovenaan ligt over de gehele breedte een groene balk; klik op **bibliotheek**
3. Klik in linker kolom onder bibliotheek op **verenigingsperiodieken**
Je krijgt nu een scherm met alle Periodieknummers met de jaargangen.
4. Klik in de bovenste regel op het onderstreepte woord **index**
5. Scroll naar het woord synagoge onder de letter S.
Hier staat een aantal Periodieken vermeld, waarin iets geschreven is over de synagoge; het 1e artikel staat in 02-08. Dit betekent dat in Periodiek 02 op blz. 08 dit artikel te vinden is; het 2e artikel staat in 06-29 enz.
6. Ga **terug naar de vorige pagina** met de verenigingsperiodieken waar de jaargangen en de Periodieknummers vermeld staan; de jaargangen zijn niet van belang, maar wel het nummer 02 dat achter 1984 staat.
7. Klik dit aan, waarna Periodieknummer 2 geopend wordt.
8. Scroll naar pagina 8 en ziedaar, een artikel over de synagoge.

Opmerking:
Omdat van een aantal Periodieken ook de vooromslag ingescand is, wordt deze omslag in het systeem gezien als pagina 1 en 2, terwijl in de inhoudsopgave op pagina 1 het eerste artikel vermeld staat. Dit schept verwarring, maar dit betekent dat er in zo’n geval 2 pagina’s bij opgeteld moeten worden om het door jou gezochte artikel te vinden.
Concreet gezegd: is de omslag ook ingescand en staat een gezocht artikel in de inhoudsopgave op bijv. pagina 24, dan moet je 2 pagina’s erbij optellen en vind je op pagina 26 het bewuste artikel. ■

Voor een modern
COSTUUM
is Uw adres
fa. A. K. de Groot & Zoon
Kleeding naar maat
C. 346 SLIEDRECHT

Een lekkere droge sigaar is reeds een genot op zichzelf. Wij hebben ze . . . . en bovendien een groot sortiment van de meest bekende merken in alle prijzen
Wed. P. Muilwijk
Tel. 80 Kerkbuurt
Het oudste Sigarenmagazijn ter plaatse

Over Boeren en Bestuurders (1650-1750)

Een familieherinnering voor mijn dochter (deel 7)

John Nederlof

Het Ancien régime
Hoewel de Sliedrechters ook in de periode 1650-1750 onder de dreiging van dijkdoorbraken en overstromingen leefden, profiteerden we vooral van de voorspoed die de Gouden Eeuw ons bracht. Met name omdat Dordrecht een van de belangrijkste steden voor de scheepsvaart was. De Nederlofjes en de andere boeren in Sliedrecht leverden hennep waar touwen en zeilen van gemaakt werden ten behoeve van die scheepsvaart. Sliedrecht, het grootste dorp van de Alblasserwaard, ontwikkelde zich door. Om die groei en bloei in goede banen te leiden was er een goed dorpsbestuur nodig. Hoe ging dat eigenlijk 300 jaar geleden?

De periode waarin dit verhaal zich afspeelt wordt in de geschiedenisboeken met een moeilijke Franse uitdrukking het ‘Ancien régime’ genoemd. Dat betekent letterlijk ‘oud bestuur’, maar je zou het ook kunnen vertalen als ‘de oude manier van doen’. Het Ancien régime is de periode tussen de middeleeuwen (1550) en de moderne tijd (1794). Het dorpsbestuur van toen is natuurlijk enorm veranderd in vergelijking met dat van nu. Toch zijn er meer overeenkomsten dan dat je misschien zou verwachten. Net als nu had het bestuur van een dorp twee belangrijke taken. Ten eerste moesten er allerlei beslissingen worden genomen, bijvoorbeeld of er belastinggeld ten goede moest komen aan een nieuwe school of aan de bouw van nieuwe woningen. Ten tweede moest er zorg worden gedragen voor een goed dagelijks bestuur. Zo moesten de financiën op orde zijn, moest criminaliteit bestreden worden enzovoorts.

De Schepenenbank vergaderde in Herberg De Engel of bij een van de Schepenen thuis. In de negentiende eeuw werd Het Oude Raadhuis in gebruik genomen als permanente locatie voor het dorpsbestuur. Foto bron: www.rijksmonumenten.nl

Tegenwoordig is er een duidelijke scheiding aangebracht tussen de groep mensen die de beslissingen neemt en de groep mensen die het dagelijks bestuur vormt. Beslissingen nemen doet de gemeenteraad en het dagelijks bestuur ligt in handen van het College van Burgemeesters en Wethouders (ook wel het college genoemd). Dit is een kernonderdeel van wat je democratie noemt en democratie, of het ontbreken daarvan, is het belangrijkste verschil tussen het bestuur van vroeger en het bestuur van nu. In de tijd van het Ancien régime lagen beide taken namelijk in handen van slechts een (kleine) groep mensen, de Schepenenbank. De Schepenenbank van toen lijkt veel op het College van nu. De Schepenenbank bestond uit een Schout (de burgemeester), de Schepenen (de wethouders) en een secretaris. Ook de taken lijken erg op elkaar. Zowel het college van nu als de schepenenbank van toen waren verantwoordelijk voor het heffen van belastingen, dijkonderhoud, aanleg van wegen en ga zo maar door.
Een ander verschil tussen toen en nu is dat de Schepenenbank tevens diende als plaatselijke rechtbank. De Schepenenbank mocht dus rechtspreken, iets dat tegenwoordig alleen een rechter kan en mag doen. In die tijd had elk dorp zijn eigen regels, gebaseerd op de lokale gebruiken en gewoonten. Dat noem je gewoonterecht. Die regels konden van dorp tot dorp nogal verschillen waardoor het geregeld voorkwam dat de Schepenenbank in Sliedrecht in een gelijk soortige rechtszaak een andere uitspraak deed dan dat hun collega’s in bijvoorbeeld Papendrecht of Dordrecht(!). Dat iemand in het ene dorp een hoge straf krijgt voor een bepaalde misdaad, terwijl een andere persoon in een ander dorp daar een lichte straf voor krijgt noem je rechtsongelijkheid.

De heer en de Schepenenbank
Zoals gezegd kende het Ancien régime nog geen democratie, toch werden ook de Schout en Schepenen gekozen. Niet door de bevolking maar door de ‘heer van Sliedrecht’. Vroeger was het namelijk zo dat de verantwoordelijkheid voor het bestuur van de dorpen in Nederland bij de hoge adel, bijvoorbeeld een prins, lag. Zo’n prins had natuurlijk geen tijd om al die dorpen te besturen dus besteedde hij dat uit aan lagere edelen zoals Jonkheren of Ridders. Een dorp werd zo (door die Prins) ‘in leen gegeven’ (aan die lagere edelman). Het kwam ook wel eens voor dat lagere edelen de in leen gegeven dorpen onderling ruilden of aan elkaar verkochten.
De aanspreektitel voor een lagere edelman die een dorp in leen had gekregen luidde ‘heer’. In Sliedrecht ging het meestal om een Jonkheer zoals in 1694 toen Jonkheer Adriaen van der Burgh heer van Sliedrecht was. Nu kwam het geregeld voor dat zo’n jonkheer of ridder meerdere dorpen in leen kreeg en zodoende op zijn beurt geen tijd had om ze allemaal te besturen. Bovendien was het besturen van een dorp een nogal ingewikkelde verantwoordelijkheid. Denk alleen al aan het heffen van belastingen en het onderhoud van de dijken. Een heer stelde daarom een schepenenbank aan ten behoeve van het dagelijkse bestuur van het dorp. Zoals je begrijpt moesten de leden van zo’n schepenenbank heel wat in huis hebben. Ze behoorden daarom tot ‘de weisten, treffelijksten en rijksten van de bevolking’ . In een agrarisch dorp zoals Sliedrecht waren dat meestal de boeren met de meeste grond.

Thijs Leendertzs (1600) en Marichje Baan
In de oude archieven en registers wilde men het beroep van een persoon nog al eens vermelden. Zo weten we (zeker) dat jouw oudste opa’s boer waren van beroep. Naar verloop van tijd, namelijk bij jouw stambetovergrootvader Thijs Leendertsz, komt daar een vermelding bij. Namelijk die van Schepen van Sliedrecht. Het is lastig te achterhalen wat precies de aanleiding of reden is geweest waarom hij de functie mocht gaan bekleden. Maar aangezien de schepen tot de aanzienlijksten van het dorp moest behoren zou het best wel eens kunnen dat zijn vrouw Marichje Baan daar iets mee te maken heeft gehad.

Een belangrijk verschil tussen toen en nu is dat de Schepenenbank recht mocht spreken

Hoewel Thijs zelf ook uit een bekende familie kwam was Marichje een telg uit het oud Hollandse geslacht Baan. Een familie van wie de geschiedenis teruggaat tot diep in de middeleeuwen. De Baantjes zijn al bekend sinds 1340, toen vader Baan en vervolgens diens zoon en kleinzoon zich als buitenpoorter van Dordrecht lieten registreren.

Door deze vroege vermelding in de stadsarchieven is haar familie tot aan vandaag terug te herleiden. We leren dat het door de eeuwen heen heeft gewemeld van de schepenen, stedehouders en buitenpoorters in haar familie. Toen Marichjes vader overleed, liet hij zijn gezin meer dan 24 hectaren bouwgrond na. Al dat die grond, waarschijnlijk met huizen en boerderijen, moet een aanzienlijk kapitaal hebben vertegenwoordigd. Marichje was dus rijk. Bovendien had ze door haar familieachtergrond waarschijnlijk behoorlijk wat aanzien. Hoewel Tijs zelf ook niet de minste geweest zal zijn, moet het huwelijk met Marichje hem zeker een stuk aanzienlijker hebben gemaakt.

Leendert Thijsse Nederlof (1637)
en Jonkheer Van der Burgh

Het was gebruikelijk dat de functie van Schepen overging van vader op zoon. Toen Thijs in 1656 overleed nam zijn zoon Leendert Thijsse Nederlof het stokje van hem over. Opvallend is dat Leendert toen pas 19 jaar oud was. Door zijn jeugdige leeftijd kreeg Leendert de tijd om een lange loopbaan in het lokale bestuur op te bouwen. In zijn carrière, die bijna 60 (!) jaar duurde, werkte hij achtereen volgens voor de heren Jonkheer Nicolaes Schage van Matenesse, Jonkheer Teding van Berkhout en Jonkheer Adriaen Dingeman van der Burgh. Leendert trad aan in de Gouden Eeuw en zou zowel die vette jaren als de magere jaren die daar op volgden meemaken.

Aan het begin van Leenderts carrière was Jonkheer van Matenesse de heer van Sliedrecht. Van Matenesse werd in 1675 opgevolgd door Van Berkhout, die bijna twintig jaar in functie bleef. Vervolgens kwam het heerschap op een bijzondere manier in handen Adriaen van der Burgh. Van der Burgh kocht het namelijk in 1693 voor een bedrag van 6.800 gulden van Van Berkhout. Ten eerste is dit opmerkelijk, omdat de verkoop van het heerschap zelden voorkwam. Wat opmerkelijker was is dat Berkhout zijn heerschap verkocht, omdat hij zich tot zijn nek toe in de schulden had gestoken. Een heerschap, al was het van het kleinste gehucht, was bij uitstek iets dat edelen aanzien, macht en rijkdom gaf. Het zou van weinig trots getuigen dit in te ruilen voor een ordinaire zak geld. Zo’n statussymbool verkopen omdat je te veel schulden had gemaakt moet helemaal beschamend zijn geweest.

De broers Tijs (1666) en Jan (1670) Nederlof

Leendert trouwde met Neeltje van der Wiel en zij kregen 6 kinderen waarvan Tijs, de oudste zoon, zijn vader op zou moeten volgen. Tijs werd door zijn vader aangesteld als bode van Sliedrecht om hem kennis te laten maken en ervaring op te laten doen in het dagelijkse bestuur van het dorp. Maar helaas kreeg dit verhaal een noodlottige wending. Tijs kwam al jong, hij was pas veertig, en nog tijdens het leven van zijn vader, te overlijden. Jan, de jongere broer van Tijs, kwam hierdoor in beeld als opvolger.

Tijs, de oudste zoon van Leendert werd Gerechtsbode van Sliedrecht.
De Gerechtsbode maakte beslissingen van de Schepenenbank bekend aan de bevolking.
Bron: www.fasol.nl

Toen Jan in 1720 zijn vader opvolgde waren de magere jaren na de Gouden Eeuw ten einde en braken betere tijden aan. Sliedrecht groeide en ontwikkelde zich tot het baggerdorp dat beroemd is geworden. Door economische groei en ontwikkeling van het land ontstond er een nieuwe invloedrijke bevolkingsgroep. Die van de rijke en ontwikkelde burgers. Omdat die burgers vaak net zo rijk en aanzienlijk waren als een heer met zijn schepenenbank, vonden ze dat zij net zo veel recht hadden om het reilen en zeilen van het dorp te bepalen. Zij betaalden immers alle belastingen!

Baas boven Baas

Een Schepen mag op basis van dit verhaal dan op iemand lijken met onbeperkte macht en kon doen en laten wat hij wilde, toch was er ook in het Ancien régime altijd baas boven baas. Er is een verhaal bekend waarin Jan dat aan den lijve zou ondervinden.

Het was een warme juli ochtend toen Jan een brief ontving van Jonkheer Hendrik Braats, Dijkgraaf van de Alblasserwaard. Jan wond zich daar al dagen over op. Hij moest zich namelijk komen melden, en niet voor een kop koffie. Nee, hij zou berecht worden omdat de schuur die hij in het voorjaar had laten bouwen te dicht tegen de dijk aan zou staan. ”Jonkheer Braats mocht dan de heer van Spijkenisse zijn, maar wat wist hij daar nu van?” dacht Jan. “Braats was nog bijna nooit in Sliedrecht geweest, terwijl wij hier al eeuwen wonen!” klaagde hij.

Omdat Braats als dijkgraaf veel macht en aanzien had, besloot Jan zich toch maar te gaan melden. Hij wilde ten slotte niet verder in de problemen komen. De schuur die hij dat voorjaar had laten bouwen stond inderdaad wel erg dicht tegen de dijk. En dat was nu eenmaal niet volgens de regels. Zoals Jan zelf ook wel wist, was de dijk zeer belangrijk voor de veiligheid van het dorp. Tijdens de zitting werd Jan duidelijk dat hoe hij het ook zou wenden of keren, de schuur moest worden afgebroken. Sliedrecht was in het verleden zo vaak getroffen door dijkdoorbraken en overstromingen dat de dijken zo’n beetje heilig waren verklaard. En daar werd door de hoogste bazen streng op gelet. Helaas kwam het Jan, Schepen van Sliedrecht of niet, op een behoorlijke straf te staan. Ten eerste moest Jan de schuur weer afbreken en ten tweede kreeg hij een flinke boete van 40 gulden. Een bedrag dat vandaag de dag ongeveer € 5.000,- zou bedragen.

’s Avonds schepte Jan in herberg De Engel, bij het tolhuis van Niemantsvriend, nog wel op over de gebeurtenissen van die dag, maar stiekem had hij zijn lesje wel geleerd!

Met het overlijden van Jan in 1756 verdwijnt de functie van Schepen uit de familie. Niet veel later zou ook het einde in zicht komen voor het Ancien régime in het algemeen. Na de Franse revolutie zouden de Fransen Nederland veroveren en belangrijke veranderingen in het bestuur van Sliedrecht doorvoeren. Napoleon schafte de Schepenenbanken af waardoor het bestuur democratischer werd en verving het gewoonterecht door het geschreven recht van de Franse Codex. Met de invoering van de Codex verdween de rechtsongelijkheid. Voortaan zouden voor alle Nederlanders dezelfde rechtsregels gelden, ongeacht in welk dorp of stad je woonde. De macht van de adel en hun schepenenbank werd zo gebroken en de moderne tijd brak aan. ■

Het college van B&W, het dagelijks bestuur van Sliedrecht anno, 2016
Bron: Fotografie Richard van Hoek / Gemeente Sliedrecht

Plannen voor een monument achter in de Merwestraat

Ver Vrije Volk 22.2.81

Sliedrecht krijgt monument

SLIEDRECHT — Ter gelegenheid van het feit dat na vijftig jaar wachten de Baanhoekspoorbrug beweegbaar werd, krijgt Sliedrecht een streekmonument. Het monument, een twaalf meter hoge gespleten monoliet, komt aan de oever van de Merwede, in het verlengde van de Merwestraat.

Op de grond voor het kunstwerk komt een kompasroosje, waarop men kan zien hoe groot de afstanden zijn naar Bazel, Dusseldorf, Rotterdam, en de vele andere steden die de bestemming vormen van schepen die voorbij varen.

Onthulling van het monument in 1982

Sliedrechtse sage

Fragment uit het boek: Verhalen van Stad en streek.

Draden tussen de tanden
Wat ik nou vertel, dat speelde op de grens van Sliedrecht en Giessendam. Een beruchte buurt! Ik heb ’t van een kennis van me. D’r was daar een juffrouw en die had verkering met een vent. Ze gingen een eindje wandelen over de dijk. Die jongen moest even naar beneden om een kleine boodschap te doen. Toen hij beneden was, komt er een zwarte hond tegen de dijk op hollen. Dat meisje had een zwart schortje aan, ze was dienstbode of van dat slag. Die hond verscheurt dat zwarte schortje. Toen ging die hond d’r weer vandoor. Even later komt die jongen weer naar boven de dijk op: ‘Meid wat zie je d’r uit!’ Maar toen hij in ’t licht kwam , zag dat meisje dat de zwarte draden van dat schortje tussen zijn tanden zaten.
Dit is een versie van de ‘vezelsage’, een zogeheten gelokaliseerde zwerfsage, door verhalenverzamelaar Henk Kooijman eind 1962 opgetekend uit de mond van een vierenzestigjarige bedrijfsleider. Het belangrijkste verhaal van deze man betrof het verslag van een toverijgeval dat zich in Sliedrecht in 1926 had afgespeeld en waarover uitvoerig in de pers was bericht. Ondanks de locatie is het weerwolfverhaal evenwel niet meer dan een verhaal, een sage die in grote delen van Nederland is opgetekend (maar niet in Waterland, waar men nooit weerwolven kende) en uiterst populair was in de zuidelijke, katholieke gebieden en in aangrenzend Vlaanderen. Die overgang is goed zichtbaar in de collectie van Engelbert Heupers, wiens drie voorbeelden van deze sage van katholieken komen en aan de zuidrand liggen van het gebied dat hij onderzocht. Hetzelfde is het geval bij de verzameling van Henk Krosenbrink uit de Achterhoek; ook zijn ‘vezelsagen’ zijn uit de katholieke streek in het zuiden afkomstig. De kennis van de bedrijfsleider zal het verhaal dan ook in een katholieke omgeving gehoord hebben.
Behalve katholiek is de sage in ieder geval ook vrouwelijk; als het door moeder of grootmoeder aan meisjes werd verteld, diende het om te benadrukken dat ze altijd moesten oppassen, want zelfs hun eigen vriendje kon ze weleens aanranden. In een andere zin is het nauwelijks te lezen. Typerend voor de Nederlandstalige versies is dat het een nog niet getrouwd stelletje betreft, en meestal eindigt het dan ook met de opmerking dat het meisje de verkering verbreekt. Met een jongen die zich niet kan beheersen moet je niet trouwen zo luidt de boodschap. Duitse en Scandinavische versies daarentegen gaan over een getrouwd paar, vandaar dat de volkskundigen dit verhaal hebben betiteld als The Werewolf Husband. Het motief van de draden tussen de tanden van de jongen heeft beslist aan de populariteit van de ‘vezelsage’ bijgedragen. Dit is althans het element dat is overgebleven in twee van de drie andere versies die Kooijman van dit verhaal noteerde. In een daarvan uit Ammerzoden krijgt de jongen een soort toevallen en ‘was het net alsof hij een duivelsgedaante kreeg’. Omdat hij het meisje wilde ontzien, haalde hij een zakdoek uit zijn zak en liet daar de boze geest op los ’en de flarden hingen tussen zijn tanden’.
In een fragment uit Empel wist de informant alleen nog maar dat weerwolven vroeger ‘bij mensen’ voorkwam: ‘Dan hadden ze soms de draadjes of de haren tussen d’r tanden’. Dit sterke beeld zal ook de reden zijn dat de vezelsage is blijven hangen op plaatsen waar weerwolfopvattingen in hun geheel al bijna zijn verdwenen (WdB) ■

Alte kameraden: halve eeuw op de knoppen

Jubileum met Weense noten

Recensies uit weekbladen van september 1979, bewerkt door Ina van ’t Verlaat-de Goeij

Er zit nog volop muziek in de Sliedrechtse accordeonvereniging Alte Kameraden, die eind september Abraham ziet. De toekomst ziet er bepaald zonnig uit, doordat het aantal jongeren dat toetsen en knoppen van de fraaie instrumenten beroert bijzonder groot is.

Alle reden dus voor het bestuur om op 29 september, precies een halve eeuw na de oprichting door een zestal wakkere mannen de feestvlag in top te hijsen. Dat gebeurt ’s middags met een receptie in De Bonkelaar en ’s avonds, eveneens in het ontmoetingscentrum met een jubileumconcert waaraan ook het Sliedrechts Kamerkoor meewerkt.

Geschiedenis

Als we in de geschiedenis duiken van Alte Kameraden, dan ontdekken we dat de club in 1929 bij de oprichting ongeveer 6 leden telde, waarvan er slechts één muziekschrift (noten) kon lezen. Dat was Meindert Dijkstra. Het instuderen van muziekstukken begon dan ook vrij primitief. Dijkstra ging in het midden van de muzikanten zitten en speelde een regel voor. De anderen oefenden zich dan in het naspelen van die regel.

In de rij van mensen van het eerste uur komen we namen tegen van Henk Versteeg, de eerste voorzitter van de vereniging en Klaas Mijnster. Mijnster had een buurman, Gerrit Hommerson sr. die verstand van muziek had. En op verzoek van Mijnster bracht Hommerson daarna de leden de muziekkennis bij. Opgemerkt moet worden dat er in die dagen niet over dirigentenloon werd gesproken.

Clubmars
De eerste mars die men leerde spelen werd de clubmars ‘Alte Kameraden’, die tot op heden bewaard is gebleven. In 1931 ging de club voor ’t eerst naar een concours en wel in Amsterdam-Oostzaan. Ze maakten de reis met een oude bus van Ravenstein. Ze speelden de concertwals ‘Versmächte Liebe’ van Paul Lincke en wonnen de eerste prijs. Niet omdat Alte Kameraden de beste was, maar omdat de club van zover weg kwam.

Uitbreiden
De vereniging kreeg inmiddels meer en meer bekendheid en werd versterkt door toetreden van leerlingen van Hommerson. Speelde men aanvankelijk knopaccordeon, later kwamen daar de eerste dames bij met pianoklavier. Maar om zo’n soort ‘surrogaataccordeon’ werden ze uitgelachen. Bijzondere noot: één van de dames trouwde later met Aart Hommerson, zoon van de dirigent.

Monnikenwerk
Het werk van de dirigent was in die dagen niet eenvoudig. Hommerson sr., wiens handen stijf waren van de rheumatiek, schreef en bewerkte alle muziekpartijen, bijgestaan door Piet Kooyman. Keurig netjes werden de muziekpartijen met een kroontjespen geschreven.

Na ruim 20 jaar werd de leiding van Hommerson overgenomen door dhr. van Wijnen van de harmonievereniging EMS uit Hardinxveld. Aanvankelijk stond hij niet vriendelijk tegenover accordeonmuziek, maar zijn houding veranderde al spoedig. De man die gespeeld had in het Berlijns Philharmonisch orkest vond het accordeon al spoedig geen straatinstrument meer.
Een jaar later nam Aart Hommerson de leiding over en hij vormde een A en B orkest. Op verschillende concoursen werden er vele prijzen gewonnen. Hij legde na 15 jaar de dirigeerstok neer en werd opgevolgd door dhr. Kaasschieter.

Inmiddels was de vereniging beland in een tijd dat de belangstelling sterk aan het verminderen was en de ondergang dreigde. De heren Dolf de Goeij en Jan Dubbeldam gingen toen ‘de boer’ op en recruteerden iedereen die maar een accordeon kon bespelen. Dat werd de redding van de club.

De club heeft in de loop der jaren met verschillende artiesten samengewerkt, o.a. John Woodhouse, Saskia en Serge, Kees Schilperoort, Bonnie st. Claire, Albert de Booy, de zusjes Wanrooy en dansgroep Radostan uit Rotterdam. Maar ook vaak met toneelvereniging “Onder Ons’ en andere accordeonverenigingen.

Eén van de vele hoogtepunten in het bestaan van Alte Kameraden was het televisiedebuut tijdens het Vara-programma ‘Familieportret’ met Jeanne van Munster op 22 mei 1976, waarin drie generaties van de baggerfamilie De Groot hun verhaal vertelden. Dit programma werd muzikaal omlijst door Alte Kameraden. Driemaal mochten zij optreden voor het gehele Nederlandse publiek. Helaas kon Dolf de Goeij daar niet meer bij zijn, omdat hij in januari van dat jaar overleden is. Hij werd opgevolgd door Jan Groenendijk.

Receptie en jubileumconcert
Ter gelegenheid van het gouden jubileum werd er ’s middags een receptie gehouden in De Bonkelaar. Allereerst bracht muziekvereniging ‘Crescendo’ de leden van Alte Kameraden een aubade. Daarna werd het bestuur veelvuldig gefeliciteerd, o.a. door burgemeester Hendriks, dhr. Quist van de NOVAM (Accordeonbond) en vele oud-leden en bekenden van de vereniging. Het was een drukte van belang. Vervolgens werden er toespraken gehouden door de burgemeester, dhr. Quist en Jan v.d. Dool, een oud lid van de vereniging. Voorzitter Groenendijk sprak een dankwoord. Leden en oud-leden met hun partners kregen een broodmaaltijd aangeboden, waarna de feestavond kon beginnen.

Voor een volle zaal werden o.a. de Radetskymars, de Annenpolka en een keur van Weense walsen uitgevoerd.
Jos van Dijk van toneelvereniging ‘Onder Ons’ praatte de muziekstukken aan elkaar. “Ze zijn klaar hoor”, riep hij toen Anneke van ’t Verlaat en Anja van Kooten ‘Im Weissen Rössl’ hadden gespeeld. En het kwintet dat Zuid-Amerikaanse muziek speelde, noemde hij gekscherend “een vijftro” als variant op de aankondiging in het programmaboekje, waar nog gesproken werd over een trio.
De 79-jarige dirigent Kaasschieter werd gehuldigd voor veertien jaar trouwe dienst. Kort voor het jubileum had hij de dirigeerstok overgedragen aan zijn 23-jarige opvolger Jan Wessing, die bijna afgestudeerd was aan het conservatorium. Na afloop kreeg Alte Kameraden een minuten durende staande ovatie van het publiek.

Na de pauze trad het Sliedrechts Kamerkoor op, afgewisseld door het kinderkoor behorende bij deze vereniging. De volwassenen brachten een glanzende selectie van Weense liederen en de kinderen zongen van ‘Prinses Rozelijn’ en ‘The Sound of Music’. Tot slot werd er met de twee verenigingen nog gezamenlijk een lied ten gehore gebracht.

Tot laat in de avond werd daarna nog gedanst op muziek van het trio ‘The Occasions’.
“Erg bekend”, volgens Jos van Dijk, “want je ziet hun naam op elke garage”. ■

De klok horen luiden . . .

Geschreven door Ds. Joost Schelling

Bron: Het Kompas Sliedrecht

Sliedrecht is een echt kerkdorp. Niet alleen op zondag luiden de kerkklokken, maar ook doordeweeks. Vroeger bij naderend onheil of bij brand, nu luiden klokken vooral om een kerkelijke uitvaart. En naar Luthers gebruik in sommige kerken als het Onze Vader (het gebed dat Jezus zijn leerlingen leerde) wordt gebeden.

Maar wie goed zijn oren spitst, die heeft ook ontdekt dat op vaste tijden doordeweeks de klok van de Grote Kerk twee minuten slaat. De kerktoren is trouwens eigendom van de gemeente, dus dit klokluiden is geen onderdeel van de kerk, maar van de overheid.

De klok van de Grote Kerk slaat om acht uur, twaalf uur en weer om acht uur ’s avonds. En hoewel mensen misschien verwachten dat elke dominee meteen weet waarom, ben ik er toch maar eens ingedoken. Want ik had de klok wel horen luiden, maar waar de klepel was??

Sinds het vieren van het 950-jarig bestaan van Sliedrecht weten we dat de Sliedrechtse wortels in de Middeleeuwen liggen, in de katholieke Middeleeuwen wel te verstaan. In de 14e eeuw besloot men tot het luiden van het zogenoemde angelus-gebed. Een gebed tot de engel des Heren, om zes, twaalf en zes uur. Door de invoering van het luiden ontstond ook een tijdsaanduiding. Rondom dit luiden stopte men met het werken voor gebed en eten. Toen de Reformatie kwam en het protestantisme bracht, werd veel klokluiden afgeschaft en verdween het bidden van het angelus-gebed.

Het klokluiden als tijdsaanduiding bleef voor de mensen wel bestaan. Aan het begin van de dag, midden op de dag en aan het einde van de dag. Zo wist men - ook zonder uurwerk - wanneer het tijd was om te gaan eten. Het klokluiden was vooral bedoeld als onderbreking van het werk op het land. Wat mij intrigeerde was dat late tijdstip van de klok om acht uur ’s avonds. Niet bepaald nog een tijdstip om zeker in het voor- of najaar nog aan het werk te zijn. Om acht uur ’s avonds luidt de zogenoemde papklok. Deze klok gaf aan dat de stadspoort ging sluiten.Wie nog aan het werk was op het land, buiten de stad, wist dat hij naar huis moest gaan. Als de poort gesloten werd, was de dag voorbij en het werk gedaan. Nog snel een bord pap en dan naar bed.

Vandaag de dag luidt de kerkklok nog steeds. Niet meer om aan te geven dat het werk erop zit, maar uit een stukje historisch-cultureel besef. En stiekem denk ik: zouden we die werktijden niet opnieuw moeten invoeren met onze huidige 24-uurs economie? Om 20.00 uur niet de stadspoort dicht, maar de laptop uit. Alleen die pap, mwah, laat die maar zitten. ■

Notulen van de Algemene Ledenvergadering gehouden op 25 januari 1982

Deze vergadering werd gehouden in de foyer van het Sociaal Cultureel Centrum De Bonkelaar, Scheldelaan 1, Sliedrecht. Aanvang 20.00 uur.

1. Opening, mededelingen en ingekomen stukken

De heer W. van Rees (voorlopig voorzitter) opende de vergadering en heette allen hartelijk welkom. De voorzitter memoreerde in zijn openingswoord dat ongeveer negen maanden geleden een aantal mensen bijeengeweest zijn om de mogelijkheid te bezien in Sliedrecht te komen tot een vereniging, die ten doel heeft zich bezig te houden met de historie van Sliedrecht.

2. Het kiezen van het bestuur

Uit elf kandidaten moest een bestuur gekozen worden. Na 2 stemmingen kwamen uit de bus de dames Boogaard-Romijn en Sonneveld-Boogaard en de heren H. Gelderblom, P. Gort, C.T. de Groot, H. van Ooijen en W. van Rees. De heer G. Koppelaar werd als toegevoegd lid aangewezen. De heer W. van Rees werd met algemene stemmen benoemd als voorzitter.

3. Vaststellen en goedkeuring van de statuten

De discussie over de statuten leverde wijzigingsvoorstellen op. Na overleg met de notaris zullen deze statuten in gewijzigde vorm op de volgende ledenvergadering ter goedkeuring worden aangeboden. De omstreden artikelen zijn:
art. 9 lid 2 en 7
art. 11 lid 2
art. 20 lid 4 en 5.

4. Sectie-coördinatoren

Over de taak van de coördinatoren wordt van gedachten gewisseld. Besloten werd om op korte termijn een vergadering te beleggen om deze taak verder uit te diepen. Onderstaande personen hebben zich opgegeven als coördinator te fungeren, t.w.:

- De heren J. de Baat. R. Buizert en C.M. van Rees voor de sectie: geschiedenis aannemerij, belevenissen buitenaf en ambachten en bedrijven.
- De dames Boogaard-Romijn en Sonneveld-Boogaard voor de sectie: foto’s, prentbriefkaarten, klederdrachten en gebruiksvoorwerpen.
- De heer J. van Leeuwen voor de sectie: kerkelijke geschiedenis.
- De heer M.J. Bruning voor de sectie: dialect en bijnamen.
- De heren P. Gort en H. van Ooijen voor de sectie: monumenten en bebouwing.
- De heer J. Blom voor de sectie: archeologie en poldergeschiedenis.
- De heren C. Hoekwater en H. ’t Jong voor de sectie: genealogie en heraldiek.

5. Benoeming kascommissie

Mevrouw J. van Wijngaarden-Bot en de heren J.B.A. Visser en J. de Keizer (reserve) waren bereid in de kascommissie zitting te nemen.

Na de pauze hield de heer H.A. de Kok uit Giessenburg een interessante lezing met dia’s over het archeologisch onderzoek in de Alblasserwaard, waaruit was gebleken dat de Alblasserwaard al eerder bewoond was dan in de tijd die door de wetenschap werd aangenomen.

In de volgende Algemene ledenvergadering, die gehouden werd op 29 maart 1982, eveneens in De Bonkelaar, werden de statuten in gewijzigde vorm de leden aangeboden, welke na enige discussie werden goedgekeurd. Dank werd gebracht aan de notaris, de heer Weijtens, die zich bereid had verklaard pro-deo de statuten op te stellen. ■

Wout van Rees over zijn werk als expert op het gebied van baggermaterieel

Bron: Weekblad Schuttevaer van juni 2001 - Jacques Kraaijeveld

2 bekende kreten:
“Meestal draag ik een overall of een pyjama”
“Honderden keren mijn kop gestoten”

Vroeger bestonden mensen zoals wij niet en dan ontstond nogal eens herrie in de keet. De ene aannemer zei: “jij hebt die deuk erin gevaren” en de ander zei: “ik weet nergens van”. Dan hadden ze dus een probleem, omdat niet meer precies was vast te stellen wie wat wanneer had gedaan. Met de opkomst van de baggerindustrie heeft dit werk steeds meer omvang en inhoud gekregen.

Wout van Rees van Expertisebureau Van Rees BV in Sliedrecht, een van de weinige zelfstandige baggerexpertisebureaus in ons land, geeft in korte trekken het bestaansrecht van zijn bedrijf aan. Hij zit dertig jaar in het vak en ervaart dat ondanks de automatisering en de clustering in de sector het werk er niet minder op wordt. Werkweken van zeventig uur zijn geen uitzondering. Sinds 1 juni werkt Van Rees onder de vlag van Expertisebureau Van Woerkom, Nobels & Ten Veen, eveneens in Sliedrecht.

Grote bedrijven als Boskalis hebben een eigen afdeling voor expertise. Dat doen ze dan voor het eigen bedrijf als ze een vaartuig intern verhuren. Verhuren ze aan een andere aannemer, dan komt er een onafhankelijk surveyor aan te pas.
Als onafhankelijk surveyor ben ik altijd met bakken bezig. Leuk werk, die dingen kletsen tenminste niet terug. Ik ben niet zaligmakend. Als ze twijfelen, dan kunnen ze een tegenexpert inzetten. In doorsnee heb ik echter weinig gezeur. Mijn kosten worden verdeeld over de huurder en de verhuurder volgens een vast uurtarief. Mijn werk bestaat eruit dat ik een verslag maak als een baggervaartuig in de huur gaat, een zogenaamd inhuurrapport en ook weer als het uit de huur gaat, een uithuurrapport. Ik beschrijf de beschadigingen die zijn ontstaan, begroot de kosten daarvan en de tijd die het duurt om het te repareren. Voor zo’n verslag kun je gerust een dag uittrekken, vooral als er een inventaris bij zit.
Meestal ben ik op de werven te vinden of op een terrein bij een aannemer. Mijn werkgebied is West-Europa, maar af en toe kom ik er ook wel eens buiten. Ik reis veel. Dat vind ik ook de kick van het werk, dat je ergens in een uithoek terechtkomt. Het avontuur dat trekt.

Carbonpapier
Ik ben grootgebracht met stuurboord en bakboord. Als kleine jongen ging ik met mijn vader mee om een bak op te nemen. Hij heeft de lijnen uitgezet en ik ben in 1970 bij hem in het bedrijf begonnen, net uit militaire dienst. Je moet voor dit werk een technische achtergrond hebben en wel weten hoe een schip in elkaar steekt. Hij deed meer in het makelaardijen dan in het surveyen. In 1978 ben ik voor mezelf begonnen. In die tijd tikte je een rapport nog uit met carbonpapier ertussen.

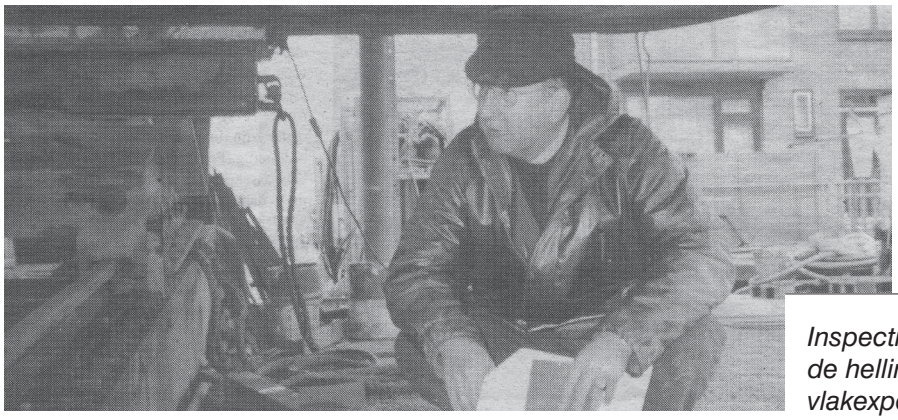

Inspectie van het vlak van een elevatorbak op de helling bij scheepswerf Baars; bij een vlakexpertise stootte je honderden keren je kop

En als je een fout maakte, dan zat je die vier keer weg te werken met een correctiepen. Nu zitten de rapporten in de computer en kun je er makkelijker op terug komen. Het lijkt zo ogenschijnlijk minder werk, maar vergis je niet, ik doe het opnemen nog steeds met pen en papier. Soms een schrift vol. Dertig pagina’s voor een rapport is niets bijzonders.

Ik wil hier ook ontzenuwen dat we de hele dag met een wit boord achter ons bureau zitten. De meeste tijd heb ik een overall aan of een pyjama. Zondags wil ik dan wel eens in mijn nette kloffie rondlopen.
Ik zit altijd op of aan het water, weer of geen weer. Je kunt elk moment gebeld worden. Ik heb geen planning, hoewel het zich meestal wel schikt. Zondagsavonds zeg ik wel eens tegen mijn vrouw: “Ik weet nog niet wat ik komende week ga doen”. De volgende ochtend gaat altijd wel weer een keer de telefoon. Overdag ben ik meestal op pad, ’s avonds werk ik tot een uur of tien de rapporten uit. Mijn vrouw is hier overdag paraat en bovendien hebben we een secretaresse voor een paar dagen in de week. Je bereikbaarheid moet goed zijn, maar ik heb er een hekel aan om tijdens mijn werk op een werf met een mobieltje rond te lopen. Die laat ik in de auto liggen, dat stoort te veel. Ik heb wel een semafoon, dus als het echt nodig is ben ik te bereiken. In de auto doe ik op de terugweg de telefoontjes, dat scheelt weer voor het werk thuis.

Keuringen
Een tweede activiteit is het uitvoeren van keuringen in opdracht van de Scheepvaartinspectie. Die instantie is een jaar of tien geleden geprivatiseerd en heeft toen bureaus aangesteld, die de keuringen van casco’s van baggerschepen en binnenschepen voor hun rekening nemen. Zeg maar, een soort APK. We keuren de verbanddelen, de dikte van de huid en het vlak. Die moet voldoen aan minimum eisen. Daar gebruik ik mijn Krautkrämer voor. Ik kruip onder het casco en tik met de klophamer. Als ik een verdacht geluid hoor, dan laat ik een rond vlak slijpen om de diktemeter op te zetten. Je kunt over het algemeen stellen dat daar waar de huid nat blijft, je de meeste kans hebt op gaten. Voor mij betekent dit het inspecteren van kraanpontons, elevatorbakken, splijtbakken, baggermolens en zulk soort gebakjes allemaal. Als het schip aan de eisen voldoet na uitgevoerde reparatie, dan breng ik daar een verslag van uit aan de SI.

Mijn wereld is een papiermolen. Ik sta me vaak blauw te pennen. Mijn handschrift is ook dat alleen mijn vrouw Joke of Anneke, de secretaresse, het kunnen lezen. Ik heb ook zo’n memorecorder. Maar in regen en wind is dat ook niet zo’n handige oplossing.

Afgezien van de vele kleine en middelgrote aannemers die er toch nog steeds zijn, doe ik ook veel zaken met Baars en Van der Grijp. Die verhuren hun vloot aan derden; de vloot bestaat uit splijtbakken, elevatorbakken en koppelpontons. Dat is voor mij een repeterend iets. Het komt dus voor dat een bak drie of vier keer per jaar op de helling staat. Mensen denken dan als ze er voorbij rijden: “Wat zijn dat voor oude rot bakken, zo vaak op de helling. Maar dat zien ze verkeerd omdat ze nu eenmaal net zo vaak op de helling gaan als dat ze opgenomen worden voor in- of uithuur”.

Risico’s
Ik zwerf als een eenling over deze aarde. Ik ben een egotripper. Daarom heb ik me een paar jaar geleden aangesloten bij de Vereniging van experts voor de kust-, Rijn- en binnenvaart. Je doet zoiets niet voor het werk dat het zou kunnen opleveren. Het is een gevestigde orde waarin ik zit en de koek is verdeeld.
Het feit dat je vaak alleen op pad bent houdt ook risico’s in. Ik ben een keer te vlug in de voorpiek van een bak van Kalis in Calais gestapt. Er zat praktisch geen zuurstof in en ben onderuit gegaan. Gelukkig ben ik over de sporen onder het mangat gerold en kreeg ik na tien minuten weer wat frisse lucht binnen. Bij scheepswerf De Merwede ben ik een keer van de hellingwagen gevallen. Bij Baars viel er een trap om die scheef tegen een bak stond. Een enkel verbrijzeld en de andere gekneusd. En natuurlijk honderden keren mijn hoofd gestoten. Het is niet alleen doordat je iets alleen doet, maar ook omdat ik het nog even snel wil doen en dan gaat het fout. Je wordt wel wat voorzichtiger op den duur, maar toch……
Het is ook vaak de drukte die je de das omdoet. Als ik morgen in Delfzijl moet zijn, dan ga ik vanavond weg en neem daar een hotel en zorg dat ik er ’s morgens om half acht klaarsta. Je moet je werk ook nauwkeurig doen. Als je iets niet opschrijft, dan ben je bezig je eigen vingers af te zagen. Ieder doet dit werk op zijn eigen manier. Er zijn geen exacte richtlijnen, behalve dan de voorwaarden van het Centraal Baggerbedrijf. Het gebeurt eigenlijk nooit dat je tegen elkaar wordt

uitgespeeld. Je hebt je vaste klanten en af en toe zit er eens een overloper tussen. Het gaat steeds meer om de frequentie van in- en uithuur. Komt er bijvoorbeeld een baggervaartuig op vrijdag uit huur en moet het zaterdag weer in de verhuur, dan kan ik niet zeggen dat ze volgende week dinsdag een keer aan de beurt zullen zijn. Hun werk gaat door, dus dat van mij ook. Dat betekent dat je ook zaterdags in de weer bent. Je wordt wat dat betreft geleefd, je kunt het zelf niet altijd invullen. En je zit natuurlijk altijd in de modder en de troep. Maar ik heb een best leven zo. Vol verrassingen. Voor je het weet ritst een week zich weer vol, terwijl je jezelf zondagavond nog afvroeg wat het zou gaan worden. ■

Deze cutterrzuiger lag in Saoedi-Arabië, die aldaar in de huur moest worden genomen (dit deed ik als freelancer voor WNV)

Met deze duck (een voertuig dat zowel op het land kan rijden als in het water kan varen) werd ik naar de op zee werkende zuiger gebracht

Note: Op 31 mei 2000 is expertisebureau van Rees overgenomen door expertisebureau Van Woerkom, Nobels & ten Veen en op 30 september 2001 is Wout gestopt met werken.

Sliedrechtsche Post anno 1920

Onderstaand artikel stond in de krant ‘Sliedrechtsche Post’ van 20 november 1920.
Tegenwoordig klagen de mensen nogal eens als bijv. een postkantoor de openingstijden gaat veranderen of erger nog als het gaat sluiten.
In 1920 was er ook iets dergelijks aan de hand en ook toen hadden de mensen er geen begrip voor.
Hier volgt de ingezonden brief van Mevr. X:

Er stond verleden week een berichtje in de Sliedrechtsche bladen, dat voortaan het Post- en Telegraafkantoor alhier tusschen 12.00 en 13.30 uur gesloten zal zijn.
Ik heb gedacht dat die mededeeling op een vergissing berustte, maar het bleek mij dezer dagen maar al te zeer waarheid te zijn.
Het genomen besluit is geheel in den geest van de tegenwoordige ambtenarij.
Hoe kan het publiek nog denken dat het Postkantoor er is ten gerieve van het publiek! Zoo mag het vroeger geweest zijn, maar nu niet meer, integendeel. Tegenwoordig is het publiek er ten gerieve van de Postambtenaren! ’t Is immers veel te gek dat die ambtenaren het een paar uren per dag een beetje druk zouden hebben. Daarom sluiten ze eenvoudig het Postkantoor op uren, dat ieder, zonder onnoodige tijdverspilling, zou kunnen komen.
Als een arbeider ’s-morgens om 7 naar zijn werk gaat, is het postkantoor gesloten. Wil jij in het schaftuur even een postwissel innen, dan is alweder het postkantoor gesloten. Gaat hij na afloop zijner werkzaamheden naar het postkantoor, dan is het eindelijk wel geopend, maar . . . postwissels worden niet meer uitbetaald! Dat is één voorbeeld van de gevolgen van het besluit van het Postkantoor.
Leve de ambtenarij! ■

Het hoge gebouw aan de linkerkant was het post- en telegraafkantoor

Gezicht omgeving postkantoor omstreeks 1905/10 en 1920. Geheel links op de foto's (bij lage gebouwtjes) was de begraafplaats welke van 1815-1885 aldaar dienst heeft gedaan. Ter ontsluiting van de Oostwijk is in de jaren 1930/35 dit alles ontruimd en verwijderd tot aan postkantoor.

Werkgroep bebouwing - synagoge

Piet de Keizer

Waar is de werkgroep bebouwing mee bezig? Momenteel zijn we alle plattegronden en kadastrale kaarten van Sliedrecht aan het sorteren en in een logische volgorde in de kaartenkast aan het hangen. Daarnaast krijgen wij nogal eens een vraag per e-mail; in één van deze e-mails wil ik jullie inzage geven. Het is een e-mail van Frank Tas met een vraag betreffende de synagoge.

Frank Tas schrijft:
Na contact met het Regionaal Archief Dordrecht (de heer Sander van Bladel) richt ik mij tot u. Mijn vraag is of u iets kunt achterhalen over het woonadres van mijn familie Levie Callo. Volgens de gegevens uit het regionaal archief, waarvan ik u een kopie kan zenden wanneer u mij een mailadres opgeeft, heeft mijn familie gewoond op A 19-2 en later op 73. Mijn vraag komt voort uit een contact met de Dijksynagoge en een familieverhaal. Ik wil graag meer weten of mijn familie mogelijk in de synagoge woonde en al of niet de functie van Chazzan (voorzanger/koster) had. De familie was afkomstig uit Nijkerk en is voor 1906 verhuisd naar Amsterdam. Levie Callo was geboren op 24 september 1838 in Nijkerk en begraven in januari 1906 in Ouderkerk (Joodse begraafplaats van Amsterdam. Hij is gehuwd op 11 september 1872 in Zaltbommel met Jansje Hartog. Zij hadden 7 kinderen, die in Sliedrecht geboren zijn. Graag heb ik nog nader contact met u, wens ik u veel succes en dank u voor de genomen moeite.

Na onderzoek schrijft Piet de Keizer:
Uw familie Levie Callo heeft inderdaad gewoond op door u genoemde adressen.
Even een toelichting op de diverse nummers:
- De synagoge in Sliedrecht is een dijksynagoge.
- Dat betekent dat de dijksynagoge is gevestigd op dijkniveau.
- Onder de synagoge (dus eigenlijk in de kelders) was de ruimte voor het rituele bad en de woon- en slaapvertrekken voor de beheerder c.q. Chazzan.
- De synagoge had eerste huisnummer A 19 en het onderhuis had nummer A 19-2, soms ook geschreven als A 19a.
- Later vond een hernummering plaats en werd de nummering als volgt: de synagoge kreeg huisnummer A 72 en het onderhuis kreeg huisnummer A 73.
- In 1931 vond er opnieuw een hernummering-plaats en werd de nummering als volgt: de synagoge kreeg huisnummer A 93 en het onderhuis kreeg huisnummer A 95.
  Tot zover de huisnummers.

Ik heb (nog) niet kunnen vinden of uw familie de functie van Chazzan heeft bekleed, maar het lijkt mij wel zeer waarschijnlijk.
Had Levie Callo een zoon, die ook L. Callo heette? Ik vond namelijk een aantekening dat de synagoge in januari 1925 was aangesloten op het waterleidingnet. Als eigenaar van de synagoge werd de naam L. Callo vermeld. Edoch, deze datum komt niet overeen met de door u opgegeven overlijdensdatum (januari 1906) van Levie Callo.

Frank Tass reageert:
Hartelijk dan voor de informatie. Het beeld over de Sliedrechtse situatie van mijn overgrootvader wordt steeds duidelijker, al weten we natuurlijk niet alles. Maar ik heb uit de gegevens van het bevolkingsregister (samen met de genealogische vereniging) zowel uit de periode 1880-1900 als 1900-1920 kunnen lezen dat Levie Callo op hetzelfde adres verbleef en zoals u aangeeft was dat de woning onder de synagoge. Uit een archief in Amsterdam blijkt uit een inschrijving op 24 december 1890 dat hij als koopman staat vermeld en verder is duidelijk dat hij is begraven op 3 januari 1896. De familie heeft dus bijna 17 jaar (van 1873 tot 1890) op hetzelfde adres in Sliedrecht gewoond. Ik vond een artikel van de heer B. Wallet uit 1996, waarin mijn overgrootvader ook wordt genoemd (zie volgende artikel).
De gegevens uit het archief van de waterleidingaansluiting zijn kennelijk niet correct. De familie woonde in Amsterdam in die tijd. Levie Callo was reeds lang overleden (1896). Wel was waarschijnlijk de Joodse gemeente (in Dordrecht?) nog eigenaar van het gebouw.
Tot zover deze mail-correspondentie.

Sliedrechts Israel
Joods leven in een klein baggerdorp

Geschreven in 1996 door B. Wallet in het blad Misjpoge

Het begin van de kille
In de tweede helft van de achttiende eeuw vestigen zich de eerste joden in Sliedrecht. Over deze joden is niet veel bekend, het zijn voornamelijk ondertrouwaktes die informatie geven. Zo weten we dat in 1768 ene Samuël Israels uit Sliedrecht in ondertrouw ging. De band met joods Amsterdam moet toen trouwens vrij sterk zijn geweest, omdat daar veelal de partner gevonden werd. Zo verliet de Sliedrechtse Judith Marcus het dorp om in Amsterdam te trouwen met Michiel Isaac.

De joodse bevolking in Sliedrecht neemt gestaag toe en rond 1770 is de groei zodanig dat kan worden overgegaan tot de oprichting van een joodse gemeente. Er werd voor gezorgd dat de religieuze ‘basisbehoeften’ aanwezig waren: een synagoge en een mikwe (= religieus bad). Waar het eerste sjoellokaal gevestigd was is onbekend, waarschijnlijk bij één van de leden thuis. Vanaf 1829 werd echter een gedeelte van een dijkhuis, dat gebouwd was als wolspinnerij, gebruikt als sjoel.

Een gedeelte van dijkhuis A 342, thans Rivierdijk 188, werd gebruikt als sjoel

De families De Vries en Van Hechten vormden de kurk waarop de Joodse Gemeente dreef. Beide families zijn waarschijnlijk vanwege de slechte economische situatie daar en het virulente antisemitisme vanuit Duitsland naar de Republiek geëmigreerd. De twee families zijn tevens door huwelijken nauw met elkaar verbonden.

Als wij kijken naar de beroepsstructuur, dan valt direct de eenzijdigheid op. Van de zes gezinshoofden oefenen er vier het beroep van ‘Joodsch slagter’ uit (één van hen combineerde het met het beroep van koopman), één was full-time koopman en één was een oude man die niet meer in staat was tot werken. Ook in andere kehillot (= m.v. van kehilla = Joodse Gemeenten) in de mediene (= platteland behorende tot een grote Joodse Gemeente) kwam zo’n eenzijdige beroepsstructuur vaak voor.

Interessant is ook om te zien of in die beginjaren er sprake was van een bepaalde mate van integratie in de Sliedrechtse samenleving. We hebben aanwijzingen om te denken dat de kille wat betreft het sociale leven erg op zichzelf was. Ongetwijfeld zullen er sociale zakenrelaties zijn geweest, maar of die ook in vriendschappen geresulteerd hebben, is nog maar de vraag. Want bij het aangeven van geboorten en sterfgevallen van Sliedrechtse joden waren het altijd de voormannen van de Joodse Gemeente die voor de burgerlijke stand verschenen. Slechts af en toe doet een buurman dit. Opmerkelijk is overigens dat David van Hechten het Latijnse schrift blijkbaar niet beheerste, omdat hij ondertekende in het Hebreeuwse schrift.

Strijd om de joden van Giessendam en Hardinxveld

De joodse nederzetting in dit gedeelte van de Alblasserwaard groeide langzaam uit tot een kleine kille (= van kehilla), die in 1809 zevenenveertig personen telde. Ook de joden van Bleskensgraaf, Giessendam en Hardinxveld behoren dan tot de gemeente. Toen in 1814 een nieuwe ressortale indeling tot stand kwam, waarbij Giessendam en Hardinxveld onder de joodse gemeente Gorinchem vielen, waren de problemen voor de toekomst dan ook geschapen. Sliedrecht kreeg namelijk de status van Bijkerk en viel onder de Ringsynagoge Dordrecht. Erg veel horen we in deze tijd niet van de kille, ze leidde kennelijk een rustig bestaan. De centrale organisaties als het Opperconsistorie en de Hoofdcommissie, die in het leven zijn geroepen door de burgerlijke autoriteiten om de belangen van de ‘Israëlieten’ te behartigen, krijgen tot 1833 niets te horen van deze gemeente.

Pas in 1833 nam de kerkmeester S.E. de Vries contact op met de Hoofdcommissie, met het verzoek om de joden die in Giessendam en Hardinxveld woonden officieel bij de Bijkerk Sliedrecht te voegen. Het probleem was nu urgent geworden omdat enkele gezinnen uit Sliedrecht daarheen verhuisd waren en verplicht werden aan Gorinchem hun contributie te betalen. Vanwege de afstand konden ze daar echter niet ter sjoel gaan. De Vries wees er verder op dat zonder de bijdragen van deze gezinnen de joodse gemeenschap nauwelijks enige overlevingskans had. Het was niet meer dan redelijk dat deze dorpen bij Sliedrecht werden ondergebracht omdat dat slechts een half uur lopen was, terwijl Gorinchem wel twee uur gaans was. Hoewel de manhigiem (= m.v. van maning = bestuurder) te Dordrecht hun steun betuigden aan dit verzoek duurde het toch nog tot 1835, vele brieven verder (zowel van Sliedrecht als van het boze Gorcum), voordat Giessendam officieel onder Sliedrecht kwam te vallen.

De strijd om Hardinxveld duurde echter voort. Hoewel deze joden altijd al het Sliedrechtse beth hakenesset (= is huis van vergadering = synagoge) bezochten, maakten zij geen deel uit van de Joodse Gemeente. Zij betaalden echter contributie zowel aan Sliedrecht als aan Gorinchem. In 1838 verhuisde een gezin uit Giessendam enkele huizen, zodat het in het naburige Hardinxveld terecht kwam. Dit gezin stookte de andere vier gezinnen in Hardinxveld op niet langer te betalen aan Sliedrecht. Kerkmeester Hijman de Vries kwam hiertegen in het geweer en droeg wederom het argument aan dat de kille niet kon blijven bestaan als Hardinxveld niet officieel bij Sliedrecht werd gevoegd. In zijn woorden: “Zulks Alleen is in staat om de Goede Zaak te kunnen handhaven, de Dwalende op het goede Spoor te kunnen terug brengen, de Kerk, een Pronkstuk, een voorbeeld van stichtelijke Godsdienst, die er in uitgeoefend wordt, in stand te houden”.

De reactie van de Gorkumse parnassiem (m.v. van parnas = bestuurder) was fel, zij eisten zelfs dat de hele Alblasserwaard (dus inclusief Sliedrecht) onder Gorcum diende te vallen. Dit voorstel ging de Hoofdcommissie echter te ver, zij besloot dat Sliedrecht onder de Ringsynagoge Dordrecht bleef vallen. De positie van Hardinxveld bleek

uiteindelijk een slepende zaak te worden, die echter door Sliedrecht werd gewonnen.

Een nieuwe sjoel

In 1844 stapelden de problemen voor de kille zich op. De burgerlijke gemeente besloot het gebouw dat door de kille als sjoel werd gehuurd, aan te kopen voor het gebruik als schoollokaal. De Joodse Gemeente kwam op straat te staan. Het werd dus zaak een nieuwe sjoel, met mikwe, te bouwen. Daarom werd voor 250 gulden zo’n 170 el grond aangekocht. Vervolgens werd de Hoofdcommissie gevraagd om een financiele bijdrage van 2550 gulden om de sjoel te kunnen bouwen.

Dit verzoek viel niet in goede aarde bij de heren van de Hoofdcommissie. Sliedrecht kon niet rekenen op financiële steun. Ingrijpender was echter het besluit om de bijkerk Sliedrecht en de kerkmeester H. de Vries niet meer als zodanig te erkennen. Al die tijd had de Hoofdcommissie namelijk geen inzicht gehad in bestuurlijke en financiële stukken. Dit kwam voornamelijk voort uit onwetendheid en onervarenheid van Sliedrechtse kant. Nu krabbelde Sliedrecht schielijk terug met haar verzoek om geld. Uiteindelijk werd de kille, via een ‘onderhandse missive’ van commissielid Stein, weer erkend.

De toestemming voor de bouw van de synagoge was er echter nog steeds niet. Men kon weer bij het begin beginnen. De tachtig leden tellende kille kwam nu met het subsidieverzoek van 1750 gulden. De kille kreeg echter pas toestemming tot het bouwen van de sjoel als men beloofde zelf voor de financiële middelen zorg te dragen. Daartoe verplichtte men zich dan ook. De kille kreeg echter korte tijd later met tegenslagen te kampen, zodat ze toch weer gedwongen was om geld te vragen, ditmaal 1200 gulden. De Hoofdcommissie besloot om ‘aan de Israelitische gemeente te Sliedrecht te verleenen eenen onderstand van Zes honderd gulden’, een even groot bedrag als wat de Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland gaven. Ook de burgerlijke gemeente gaf subsidie (250 gulden), onder de voorwaarde dat de sjoel in Sliedrecht kwam. Uiteindelijk heeft de nieuwe sjoel 2896 gulden en 24 cent gekost, een heel bedrag voor zo’n kleine gemeente, die daarnaast ook nog ‘behoeftigen’ had te onderhouden.

De sjoel werd gebouwd aan het gedeelte van de (rivier)dijk dat bij de plaatselijke bevolking bekend staat als de Kaai. De Kaai is het oostelijke gedeelte, vlakbij Giessendam. De sjoel moest zo centraal mogelijk staan, zodat ook de joden uit de polder minjan (=benodigd aantal joden om godsdienstoefening te houden) konden maken. De sjoel bestond, zoals ieder dijkhuis, uit een boven- en benedenhuis. In het bovenhuis was de sjoel gevestigd en het onderhuis was bedoeld voor de chazzen-rebbe-sjouchet (=voorzanger-rabbijn-ritueel slachter). Tegen de westmuur werd een kleine mikwe gebouwd, zodat een ieder zijn religieuze plichten kon vervullen.

Op 29 augustus 1845 werd de nieuwe sjoel ingewijd, met als feestredenaar Levie Godschalk Wanefried, de Dordtse chazzen die bekend stond om zijn retorische gaven. Hij ontving hiervoor het hoge traktement van vijftig gulden!

Structuur van de kille

In het bestuur van de joodse gemeente zaten dikwijls de vooraanstaanden van de kille. Deze ‘Joodsche Kerkenraad’ gaf leiding aan de joodse gemeenschap en vertegenwoordigde haar bij de overheid. Aanvankelijk had Sliedrecht slechts een bestuurder, aangeduid als ‘Kerkmeester’ In 1833 was dit S.E. de Vries, in 1835 Joël de Vries en vanaf 1838 Hijman de Vries. In 1845 kreeg Hijman het te druk en werd Simon van Hechten benoemd tot ‘tweede Kerkmeester of penningmeester’. In 1846 trad een nieuw kerkbestuur aan, bestaande uit de heren H. van Hechten en B. de Vries. Deze B. de Vries was kosjere-kaasmaker (kosjer = ritueel geoorloofd) te Giessendam, een echt joods-Hollands beroep! Het valt op dat de bestuurders van de kehilla, ook na 1846, voor het overgrote deel behoorden tot deze twee kernfamilies.

De diensten in de sjoel werden geleid door de chazzen, die vroeger in veel gevallen tevens godsdienstleraar was. De Sliedrechter S.M. Koekoek leidde rond 1850 de diensten, hoewel hij hiervoor niet de benodigde papieren had. In 1852 probeerde hij voor de derde maal de laagste rang van godsdienstonderwijzer te behalen. Hoe dit is afgelopen is niet bekend. Bij de 38e verjaardag van de sjoel in 1883 blijkt dat de heer Callo ‘voorlezer en leraar der gemeente’ was. In ieder geval was hij aan de Joodse Gemeente verbonden van 1875 tot 1885, wat voor een chazzen een behoorlijke lange tijd is. Rond de eeuwwisseling fungeerde de heer Hildesheim als chazzen, tot hij in 1903 vertrok. Met Hildesheim vertrok de laatste godsdienstonderwijzer van de kehilla. De woning onder de sjoel werd door het kerkbestuur verhuurd aan een niet-jood.
Met het vertrek van Hildesheim kwam de leiding van de dienst te liggen in de handen van de Giessendamse Jacob de Vries tot hij in 1906 overleed. ‘Geheel belangloos en met liefdevolle toewijding fungeerde hij in de laatste jaren als chazzen op onverbeterlijke wijze’.

Een eigen begraafplaats had de kleine kille overigens niet. De meeste Sliedrechtse joden zijn dan ook begraven in Dordrecht, hoewel een enkeling zijn laatste rustplaats vond in Gorinchem.

Integratie in de Sliedrechtse samenleving

De Joodse Gemeente was erg klein, zodat alleen daarom al van een verzuilde gemeenschap geen sprake kon zijn. Hoewel de gemeente ongetwijfeld haar chewres (=verenigingen) heeft gehad, participeerden de Sliedrechtse joden volledig in de zogenaamde algemene verenigingen. Als voorbeeld kan de familie Den Hartog dienen, die halverwege de negentiende eeuw in Sliedrecht neerstreek. In de tweede fase van de geschiedenis van de kille heeft deze familie een sterk stempel gedrukt op de gemeente.
Zowel Hartog als Simon (Siem) den Hartog treffen we meermalen aan. Zo waren beiden actief binnen de Sliedrechtse voetbalclub, maar ook hebben zij de liberalen vertegenwoordigd in de gemeenteraad. Siem bracht het tevens tot voorzitter van de Sliedrechtse Middenstands-vereniging en tot bestuurslid van de Oranje-vereniging. Ook was ‘Hartog de jood’ (zoals Siem door de bevolking werd genoemd) nog mede-oprichter van ‘de ziekenhuishulp’.

Integratie moet altijd van twee kanten komen. Ook de bereidwilligheid van de plaatselijke bevolking om een minderheidsgroep te aanvaarden, maakt deel uit van het integratieproces. Dat dit in Sliedrecht het geval was blijkt wel uit het feit dat in 1891, toen er hevige pogroms woedden in Rusland, een inzamelingsactie onder de bevolking werd gehouden waarbij de jood E. de Vries samenwerkte met enkele niet-joden. Dit alles met ‘welwillende toestemming van Heeren burgemeester en wethouders’. Er werd een bedrag van 265 gulden 75 cent opgehaald.

Het verval van de kille

In 1903 vertrok ‘leeraar’ Hildesheim en, zoals we in De Merwebode lazen, besloot het kerkbestuur geen nieuwe onderwijzer aan te stellen. Een klein bericht waarachter heel wat schuil gaat. Het aantal kinderen daalde al jaren gestaag. Verschillende gezinnen trokken naar andere plaatsen, voornamelijk Amsterdam. Zo waren er in 1913 nog slechts vijf kinderen in de kille te vinden. Het in dienst hebben van een godsdienstonderwijzer werd erg duur vanwege het slinkende aantal leden.

Niet alleen de kille in Sliedrecht raakte in verval, talloze andere mediene gemeenten kampten met dezelfde problemen. Steeds meer joden leefden niet meer volgens de Tora, zo was het onderhouden van een kasjroet (= rituele geschiktheid) rond 1900

al lang niet meer algemeen. Sjoelbezoek nam af en nieuwe joden werden niet meer automatisch lid van de kille. Het vermoeden bestaat dat er binnen de zogenaamde kernfamilies geen opzeggingen zijn geweest, omdat de band met de kille de band met de familie was. Het slinkende aantal mannen zorgde ervoor dat er in 1920 geen minjan meer kon worden gemaakt, zodat de sjoeldiensten vervielen. De Sliedrechters moesten toen naar Dordrecht voor het vervullen van hun religieuze plichten. Uit de demografie blijkt dat het verval zich al lang voor de Shoah inzette.

Demografische aspecten
Voor dit artikel is een beperkt demografisch onderzoek gehouden, waarbij gebruik werd gemaakt van gegevens uit het Dordtse begraafregister, de Sliedrechtse Burgerlijke Stand, bevolkingsregisters en enkele andere bronnen.

Joodse mannen uit de kille die in Dordrecht werden begraven in de periode 1871-1883 droegen alle joodse voornamen. Simon scoorde duidelijk het best. Joodse namen deden het onder de vrouwen veel slechter. Nog geen 30% droeg een joodse naam. Streeknamen deden het veel beter. Dit is duidelijk een teken van assimilatie. Overigens is het voorkomen van niet-joodse namen bij vrouwen een verschijnsel dat we in meerdere plaatsen in de mediene tegenkomen.

Aan het verloop van het aantal joden in de kille is veel van de geschiedenis af te lezen. Van zevenenveertig joden in 1809 groeide de gemeente vele jaren totdat ze in 1889 drieënzeventig joden telde. Daarna was er een schrikbarend verval van het aantal leden, zodat er in 1909 nog slechts 32 joden waren. In 1941 waren er, volgens de opgaven van de Duitse bezetter, twintig ‘voljoden’, twee halfjoden en twee kwartjoden (Duitse criteria). Het is duidelijk dat het hoogtepunt van de kille lag in de jaren tachtig van de negentiende eeuw. De jaren daarop zette het numeriek verval van de gemeente in.

De Sjoah
Onvermijdelijk in iedere beschrijving van een kille is het tragische einde: de moord op de joodse inwoners, die jarenlang deel uitmaakten van het wel en wee van de plaatselijke bevolking. De Duitse bezetter maakte een einde aan het joodse leven en aan het leven van de joden.

Een vluchtpoging van de familie Kleinkamer werd verijdeld, daarop volgde arrestatie en deportatie. De rol van burgemeester Popping in dezen was niet erg verheffend. Het gezin kwam om in Auschwitz en Seibersdorf. In het bedrijf van Siem den Hartog kwam de NSB’er J.P. Westwijk als Verwalter. Zowel het gezin van Siem als dat van Hartog kwam om in Auschwitz. Alleen Siems dochter Ro wist door onder te duiken de oorlog door te komen en zij ging op alliyah (= emigratie naar Israel) na tot 1962 de ouderlijke zaak voortgezet te hebben.
Niet alleen de Sliedrechtse, maar ook de Hardinxveldse joden ondergingen het gruwelijke lot, slager Meiboom werd als laatste eind 1942 weggevoerd.

Slechts enkele Sliedrechters durfden het aan joden onderdak te bieden. De ongehuwde Leentje Nederlof wist dertien joden verborgen te houden totdat zij (waarschijnlijk) door haar buurman werd verraden. In het vrouwenkamp Ravensbrück kwam zij gruwelijk aan haar einde.

Geen van de Sliedrechtse joden keerde terug uit de nazikampen. Joods leven was niet meer mogelijk, de sjoel werd verkocht en de kille werd definitief opgeheven. Zo kwam er een einde aan een kleine kille in de Alblasserwaard, die heel wat problemen heeft doorstaan, maar te gronde ging omdat zij door een bezetter tot probleem werd verklaard. ■

Baanhoekbrug

Ingezonden door mevrouw T. Elshout-Kegel
Wevershoek 18, 4301 BN Zierikzee
Gewoond hebbende 1940-1945 bij Baanhoek, D 409 in de Karnemelkstoep.

Ik wil dit opdragen aan alle oud Baanhoekers, die nog in leven zijn en dit hebben meegemaakt net als wij.
Het wel en wee van de Sliedrechtse Baanhoekbrug (alias de brug der zuchten) vanaf ‘40-‘45 en later,
door een huisvrouw die dit van nabij heeft meegemaakt.

Bij Sliedrecht over de Merwede, werd eens gebouwd een brug.
Een stuk metaal, twee bogen, ovaal statig en vol gratie.
Met bij haar eind zij d’oevers verbindt hecht en sterk der vad’ren werk,
tot nut en welvaart van Hollands natie.
En waar overheen van tijd tot tijd,
het rokend stalen ros al remmend rijdt,
dan heen en weer terug.

Het water stroomt er onderdoor, al kabbelend, soms woest en bruisend als een zee.
Dan klotsen en botsen de golven als schuimend sop,
al hoger en hoger, als razend tegen de pijlers op,
Wanneer de wind van lieverlee hare stem verheft,
Dan stormerderhand giert over ‘t land en buldert al spelend met de golven mee
en dreigend joelend raast en blaast in ‘t ijzeren gevaarte met geweld,
dat niet en wijkt, doch stand houdt fier en trots als een held.
En ons land met hare schoonheid verrijkt.

Maar eens, op ze’kre droeve dag nauw was ontloken, bloem en spruit.
Brak met geweld d’oorlog uit.
Bracht angst en smart in menig hart
Men hoort haast geen vogeltje zingen,
daar zware zwarte monster dingen
vervulden het luchtruim met hun angstwekkend gedreun en geronk,
dat als een schrikbarend oordeel over ons volk in d’oren klonk.
Het oordeel, dat kwam van boven.
De vrees en twijfel lag in ieders blik en toch men kon het haast nog niet geloven,
maar menige moeder en vrouw
beweende in stille smart en rouw
haar dier’bre man of kind, die vielen ten offer op ‘t oorlogsveld
Ja ‘t was mis in ons klein landje, ‘t was droevig er gesteld.

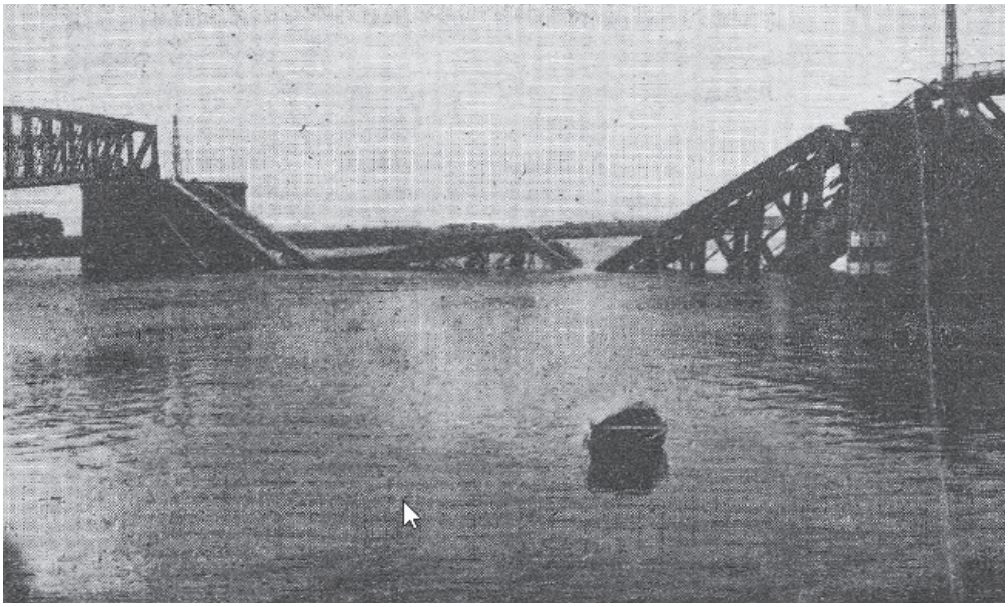

Toen op die droeve lentedag, moest ook in ‘s lands belang,
de schone brug ten offer vallen, ‘t was nood, de tijd drong aan, vlug toog men aan de gang
want daar aan de overkant ontwaarde men de vijand, daar loerde reeds de dood,
bedreigde ook de wachters op de baan.
Opeens verradelijke schoten knalden, over het water weerklonk een rauwe kreet als uit één mond,
zij vielen.....door het moordend lood,
die stonden daar op wacht,
ook zij hadden hun offer gebracht
en hunne plicht wel gedaan.

(evacuatie Baanhoekers ‘s morgens vroeg).
En in die vroege ochtendstond,
klonk het schrikwekkend nieuws van mond tot mond,
dat alle burgers, de groten met de kleine,
moesten van Baanhoek verdwijnen.
Haasje repje toog een ieder aan ‘t sjouwen wat men maar sjouwen kon,
Ja, zelfs liepen er nog rond, zo uit hun bed geklopt, gehuld in nachtjapon.
Dat alles nam zo gauw als ‘t kon de benen.
Zo toog dat vreemde schouwtoneel, in optocht nu de dijk langs henen,
in lange bont rij,
tot ‘t bruggevaar weer was voorbij.

Een lont werd nu ontstoken en in de brug gelegd.
Nog lag zij daar in volle glorie, zo fier en zo recht . . .
Maar menig zag ‘t aan met lede ogen hoe met één daverende slag,
die trotse sterke brug gebroken lag
nu hulpeloos terneergebogen.
Die dag behoort weer tot ‘t verleden,
er is zoveel die tijd gebeurd
Maar rondom heen in alle landen wordt heftig nog gestreden
en om zoveel vergoten bloed, zoveel verloren levens nog getreurd,
om hen die vielen ter zee of op ‘ t veld,
maar onze brug werd weer hersteld,
door ‘s vijands macht voor zijn geweld
en weldra in gebruik genomen.

Nu rijden er weer treinen af en aan
en brengen weg, hen die naar verre landen gaan,
of weer terug zij die weer vol verwachting huistoe komen.
En als zo’n spoor daar hoog boven ‘t water rijdt,
dan zingt als ‘t waar de brug in koor,
onder ‘t ratelen en denderen door,
houdt moed er komt een nieuwe tijd.
Houdt moed er komt een bet’re tijd,
gij zwaar beproefd volk, eens zal de vredeszon weer schijnen,
en breken door de wolk van duist’re nevelachtige somberheid.
En net als ‘t spoor,
zo gaat weer alles door
en ook de tijd gaat verder heen,
men zegt “waar blijft de tijd”, maar weten doet er geen.
Maar wat men doet of zeggen zal of schrijven,
de Sliedrechtse brug van ‘t spoor moog jaren, eeuwen ja, trouw op haar plaats nog blijven.

(1945)
Maar na verloop van bitt’re jaren moest de Baanhoekbrug door ruw geweld er toch weer aan geloven.
Edoch . . . des onderdrukker eind brak aan,
de afbraakheren konden gaan.
Men hoorde weer het oud vertrouwde “Oranje boven“
De vrijheid brak weer aan en met vereende kracht en vaste hand
zal steen voor steen weer weerrijzen ons zo kapot getrapte land
Doch ook de brug zal rijzen weer
op ‘t oude plekje van weleer.
Dat zij dan jaren zonder tal,
daar blijven zal,
en met haar ook de vrede.

(opbouw)
En nu, er is gepraat, geschreven en gewezen, met energie gesjouwd en gebouwd,
En ‘t resultaat dat men aanschouwt?
‘K wil verder hier niets over zeggen dan Sliedrechts mannen “let op uw saak”
Moet altijd door die brug daar zo blijven liggen?
Jaren zullen komen en zullen ook weer gaan,
maar als dat zakie daar zo blijft, gaat Sliedrechts industrie er aan.
Allicht we mogen niet vergeten, wat in zo korte tijd tot stand werd gebracht.
Maar toch, een brug die open kan en dicht, dat is waar Sliedrecht op wacht.

(en nu na zoveel jaren)
Hoeveel water moest er stromen in de Merwe naar Dordt en weer terug
voordat er toch nog uiteindelijk is gekomen, een beweegbare Baanhoekbrug.

Colofon

“Over…Sliedrecht”
Uitgave: Historische Vereniging Sliedrecht
Jaargang 33 - december 2016 - nummer 65

Correspondentieadres:
Mevr. T. van ‘t Verlaat-de Goeij
Vogelenzang 61
3362 BX Sliedrecht
secretariaat@historie-sliedrecht.nl

Bankrekeningnummer:
NL55 RABO 0132 1263 54
T.n.v. Historische Vereniging Sliedrecht

Website en verenigingsinformatie:
B. Lissenburg / J. Kieffer
0184-415368
www.historie-sliedrecht.nl
info@historie-sliedrecht.nl

www.facebook.com/historie.sliedrecht

www.twitter.com/@HSliedrecht

Tekstbijdragen:
Harry Ardoom / Peter Bons / T. Elshout-Kegel / Piet de Keizer / Macky van Leeuwen-de Jong / John Nederlof / Wout van Rees / Joost Schelling / Remco van de Ven / Ina van ‘t Verlaat-de Goeij

Foto’s:
Archief HVS
Collectie ter Laak

Bijdragen overgenomen/bewerkt uit:
Diverse kranten en tijdschriften
Periodiek ‘Grondig bekeken’ van de AWN
Verhalen van Stad en streek

Lay-out en Drukwerk:
Drukkerij De Waard, Sliedrecht

Voor de inhoud van en/of artikelen aangeleverd door derden kan de redactie geen verantwoording dragen. Overname of ander gebruik van de artikelen is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie

Bestuur

Voorzitter
P. C. Bons
Thorbeckehof 44
3362 DZ Sliedrecht
0184-419456

Secretaris
Mevr. T. van ‘t Verlaat-de Goeij
Vogelenzang 61
3362 BX Sliedrecht
0184-771343

Penningmeester / ledenadministratie
W. van Rees
Rivierdijk 502
3361 BX Sliedrecht
0184-414287

PR
R.G. van de Ven
Buitenaf 2
3362 WR Sliedrecht
0184-414811

Leden
P. de Keizer
P.A. de Genestetstraat 4
3362 TG Sliedrecht
0184-416415

J.J. Kieffer
Rembrandtlaan 215
3362 AG Sliedrecht
0184-413455

Eindredactie:
W. van Rees
Rivierdijk 502
3361 BX Sliedrecht
redactiehvs@kpnmail.nl

Openingstijden “Onderhuys”
Woensdagmiddag van 13.30 - 16.00 uur
(maanden juli en augustus gesloten)

© H.V.S. (I.S.S.N. 1380-5754)

Over . . . Sliedrecht

Naeltwijck *Lockhorst* *Niemants Vrient*

Historische Vereniging Sliedrecht

Nu: Scheepswerf IHC